

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH
BUDĚJOVICÍCH**
EKONOMICKÁ FAKULTA
Katedra obchodu a cestovního ruchu

Studijní program: B6028 Ekonomika a management

Studijní obor: Obchodní podnikání

**ZAHRANIČNÍ OBCHOD ČESKÉ REPUBLIKY
ZE SLUŽBAMI**

Vedoucí práce:
Ing. Lucie Tichá, Ph.D.

Autor:
Lukáš Bláha

2009

Poděkování:

Rád bych poděkoval Ing. Lucie Tiché, Ph.D. za odborné vedení a spolupráci při vypracování této bakalářské práce.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Zahraniční obchod České republiky se službami vypracoval samostatně pod vedením Ing. Lucie Tiché, Ph.D. a uvedl v seznamu literatury všechny použité literární zdroje.

V Českých Budějovicích 16. dubna 2009

.....

OBSAH

1. Úvod.....	1
2. Cíl a metodika práce.....	2
2.1. Cíl práce.....	2
2.2. Metodika práce.....	2
3. Literární rešerše.....	4
3.1. Jednotný vnitřní trh EU.....	4
3.1.1. Principy vnitřního trhu EU.....	4
3.2. Mezinárodní obchod se službami.....	5
3.2.1. Definice a klasifikace služeb.....	5
3.2.2. Všeobecná dohoda o obchodu službami.....	7
3.2.3. Pravidla světového obchodu – ochranná opatření.....	8
3.3. Zahraniční obchod ČR se službami před vstupem do EU.....	10
3.3.1. Struktura a objem zahraničního obchodu ČR se službami před vstupem do EU.....	10
3.4. Zahraniční obchod ČR se službami po vstupu do EU.....	12
3.4.1. Dopady na zahraniční obchod České republiky se službami po vstupu do EU.....	13
3.4.2. Vývoj zahraničního obchodu ČR se službami.....	14
› Podíl zahraničního obchodu ČR se službami na celkovém zahraničním obchodě.....	14
› Odvětvová struktura zahraničního obchodu ČR se službami.....	17
› Teritoriální struktura zahraničního obchodu ČR se službami.....	21
4. Vlastní práce.....	25
4.1. Dotazníkové šetření.....	25
4.1.1. Analýza dat.....	25
4.2. Služby České republiky ve srovnání se státy EU.....	39
4.2.1. Podíl terciárního sektoru na hrubé přidané hodnotě České republiky ve srovnání s vybranými zeměmi EU.....	39
4.2.2. Podíl zaměstnanců ve službách České republiky ve srovnání s vybranými zeměmi EU.....	41

4.2.3. Analýza vybrané dopravy na dovolenou turisty z České republiky v porovnání s některými zeměmi EU.....	42
4.2.4. Analýza stavu telekomunikačních sítí České republiky ve srovnání s vybranými zeměmi EU.....	44
4.3. Návrhy na zlepšení.....	45
5. Závěr.....	46
6. Summary.....	48
7. Použité zdroje.....	50
7. 1. Literární zdroje.....	50
7. 2. Internetové zdroje.....	51
8. Přílohy.....	52

1. Úvod

Zpracování zahraničních trhů a zejména cíl úspěšně vyvážet české zboží a služby do zahraničí, patří v oblasti prodeje k těm nejnáročnějším činnostem.

Na rozdíl od prodeje zboží a služeb v tuzemsku vyžaduje totiž další znalosti a dovednosti. Zejména vše, co se označuje jako „technika a ekonomika obchodních operací“, znalosti zvyklostí na jednotlivých zahraničních trzích, znalosti právní, dopravní, celní, jazykové i způsoby sjednávání obchodů. Za zcela samozřejmé jsou považovány znalosti o zemích, do nichž chce vývozce své zboží a služby směřovat, případně z nichž chce naopak pro český trh tyto položky importovat.

Odborné publikace, které jsou na českém trhu dostupné, většinou neobsahují v uceleném souhrnu kompletní škálu činností, s nimiž je obchodní operace spojena. Řada úspěšných výrobců zboží a poskytovatelů služeb si mnohdy za dramatických a finančně náročných okolností ověřila, že vyvážet zboží a služby do zahraničí je problematika zcela odlišná od obchodování na trhu tuzemském. Zkušenosti, které vývozce „sbírá“ praktickými činnostmi někdy vedou ke ztrátám. Tyto ztráty jsou ve většině případů zbytečné, neboť jsou zapříčiněny neznalostí a nezkušeností zejména začínajících podnikatelů nebo těch, kterým je trh v České republice „těsný“ a začínají bez teoretické přípravy s prodejem do zahraničí.

Obchodní podmínky na zahraničních trzích se mnohdy mění rychleji, než podmínky na trhu domácím. Dostatek hodnověrných informací z oblasti obchodně politické, finanční, právní i předpisů týkajících se samotného zboží a služeb, nástrojů ochrany zahraničních trhů mohou vést k tomu, že jsou zbytečně vyvolávány „celní a předpisové“ střety, že dochází k medializaci problémů a jejich neodbornému řešení.

Důvodem, proč jsem pro bakalářskou práci zvolil toto téma, byl zájem o zahraniční obchod nejen České republiky, ale i celé Evropské unie. Po vstupu do jednotného vnitřního trhu se značně zvýšila pozornost všech občanů ČR. Dalo by se říci, že celá ekonomika naší země závisí právě na Evropské unii, a proto bych se chtěl touto problematikou zabývat nejen ve své bakalářské práci, ale plně věřím, že i ve svém budoucím životě.

2. Cíl a metodika práce

2. 1. Cíl práce

Hlavním cílem bakalářské práce bude analýza zahraničního obchodu České republiky ze službami. Naše země je členem Evropské unie již více než 5 let a zahraniční obchod České republiky spadá do gesce společné obchodní politiky Evropské unie. Dalším cílem této práce bude analyzovat zahraniční obchod České republiky před vstupem do Evropské unie, vymežit změny vzniklé po vstupu do unie a význam vstupu do EU v celosvětovém měřítku.

Pracovní hypotézy

- Po vstupu České republiky do Evropské unie se změnila struktura zahraničního obchodu služeb.
- Podíl obchodu se službami České republiky na jejím celkovém zahraničním obchodu roste.
- Světová hospodářská krize utlumila export služeb České republiky.

2. 2. Metodika práce

Informace, použité ke zpracování literární rešerše byly čerpány z odborné literatury. Seznam této literatury je uveden v závěru bakalářské práce.

Dále byl k získání potřebných informací byl navštíven internetový server Ministerstva průmyslu a obchodu České republiky, server Českého statistického úřadu. Zde byly získány statistické veličiny, týkající se vývoje daného oboru, server businessinfo.cz, server světové obchodní organizace, stránky Evropské unie a jejich fondů, důležitých pro analyzování obchodu České republiky se službami před a po

vstupu do Evropské unie a servery významných mezinárodních organizací, spadajících do této kapitoly. Informace o jednotlivých zástupcích tohoto oboru byly čerpány z jejich soukromých stránek.

K sestavení vlastní práce byly využity informace z odborných knih a internetových serverů. Tyto informace byly zpracovány a použity k sestavení on-line dotazníku, zkoumajícího postavení českých exportérů služeb v rámci Evropské unie. Respondenti byli vybíráni metodou nepravděpodobnostního vzorkování. Zkoumání proběhlo ve dnech 11.3.2010 – 22.3.2010. Jednotlivé grafy a tabulky byly vytvořeny za pomoci softwaru Microsoft Office Excel (11.8320.8221) SP3.

3. LITERÁRNÍ REŠERŠE

3.1. Jednotný vnitřní trh EU

Vnitřní trh Evropské Unie tvoří celkem 27 členských států. Cílem vytvoření tohoto trhu bylo a je dát vzniknout takovému prostoru, ve kterém platí čtyři základní svobody a to volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu. Prohlubování těchto čtyř svobod napomáhá nejen k dosažení vyššího ekonomického růstu, ale také k vyšší životní úrovni všech občanů členských států.

3.1.1. Principy vnitřního trhu EU

„Od prvního dne členství v Evropské unii zaznamenáváme jako občané, podnikatelé, zaměstnanci a spotřebitelé řadu změn. Jedna ze zásadních se odehrává v oblasti tvorby a provádění zahraničněobchodní politiky vůči partnerským státům, které nejsou členy Evropské unie. Nástroje, s kterými pracovala česká obchodní politika - cla, celkový dovozní a vývozní režim, ochranná opatření, opatření proti nekalým obchodním praktikám, kvantitativní omezení, zahraničně politicky motivované obchodní zákazy, obchodní smlouvy a dohody, nahradily autonomní a smluvní prostředky EU.

V důsledku toho jsou základní podmínky pro zahraničně obchodní operace českých vývozců a dovozců shodné s podmínkami nastavenými pro obchodníky z ostatních členských států EU“ (<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/spolecna-obchodni-politika-eu/1001599/>; 8.12.2009).

„Vnitřní trh Evropské Unie tvoří území všech členských států EU. Cílem vytvoření tohoto trhu bylo a je dát vzniknout prostoru, ve kterém platí tzv. čtyři základní svobody, a to volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu.

Vedle toho, že z fungujícího vnitřního trhu těží především občané a podnikatelé z členských států EU, prohlubování čtyř svobod významně napomáhá dosažení vyššího ekonomického růstu, vyšší životní úrovně a významnějšího postavení Evropy na mezinárodním poli.

Volným pohybem služeb se v evropském kontextu rozumí poskytování služeb přes hranice, tzv. bez toho, že podnikatel byl, ve státě, kde službu poskytuje, usazený.

Služby ve stále větší míře provázejí zboží jako významná dynamická složka a ve spojení se zbožím se služby podřizují pravidlům platným pro zboží. Stejně tak se podřizují volnému pohybu kapitálu a osob. Je proto volný pohyb služeb v rámci jednotného vnitřního trhu EU stejně důležitý, jako volný pohyb zboží“ (<http://www.mpo.cz/dokument3363.html>; 8.12.2009).

Evropská unie je největší obchodní silou na světě, podílí se 20% na celosvětovém dovozu a vývozu. Otevřený obchod mezi jejími členskými zeměmi podpořil zrod EU před téměř 50 lety a přinesl všem jejím členům rostoucí prosperitu. Unie proto stojí v popředí snah otevřít světový obchod ve prospěch bohatých i chudých zemí.

Vnitřní trh Evropské Unie tvoří území všech členských států EU. Cílem vytvoření tohoto trhu bylo a je dát vzniknout prostoru, ve kterém platí tzv. čtyři základní svobody, a to volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu. (Tichá, L., 2007).

3.2. Mezinárodní obchod se službami

Služby se v posledních letech stávají významným a dynamickým prvkem mezinárodního obchodu. Tempo jejich růstu dosahuje vyšších meziročních přírůstků než obchod se zbožím a jejich podíl na světovém obchodním obratu se stále zvětšuje. Celkově lze říci, že se stává předmětem pozornosti na zahraničním obchodě ČR i v rámci celosvětového obchodu.

3.2.1. Definice a klasifikace služeb

„Služby se v posledních dvaceti letech staly významným účastníkem mezinárodních ekonomických vztahů, zejména díky následujícím faktorům:

- › technický rozvoj vyžaduje stále větší doprovod hmotných toků toky nehmotnými a snižuje tím pracovní náklady na výrobu;
- › do sektoru služeb jsou zaznamenávány vysoké přírůstky přímých zahraničních investic, veliký mezinárodní pohyby pracovních sil a rozvíjí se obchody se službami založenými na znalostech (know-how, licence)
- › urbanizace a expanze veřejného sektoru vyžadují rozvoj komunálních a doprovodných služeb;
- › rozpad Bretton-woodského měnového systému evokoval mohutný rozvoj bankovních a poradenských služeb;
- › zvyšuje se poptávka po telekomunikačních a audiovizuálních službách;
- › rozvoj mikroelektroniky a informačních technologií vyvolal rozmach mezinárodního transferu informací;
- › rozvoj počítačových technologií vyvolává potřebu nových služeb v oblasti software, zpracování dat a informací;
- › řízení podniků vyžaduje specializované služby v oblasti managementu a lidských zdrojů apod“ (Plchová, B., Žamberský, P., Hamarnehová, I., Taušek, J., 2003).

Služby se poslední dobou staly významným účastníkem mezinárodního obchodu, na rostoucím významu služeb se podílí celá řada faktorů:

- › podíl služeb na tvorbě HDP a na zaměstnanosti je důležitým ukazatelem vyspělosti ekonomiky
- › služby se stávají předmětem pozornosti na mezinárodních fórech, úlohou služeb se zabývají dvě nadnárodní společnosti

WTO

UNCTAD – United Nations Conference on Trade and Development – konference OSN o obchodu a rozvoji výsledkem 8. kola bylo 28 dílčích dohod a jednou z dohod byla všeobecná dohoda o obchodu službami – GATS

SLUŽBA – je to výkon určený pro trh, je nehmotná, převod služeb od výrobce ke spotřebiteli – může být:

- › přímým kontaktem – hotely
- › přes hmotného nositele – nákup softwaru. (Tichá, L., 2007).

Klasifikace služeb – několik klasifikací:

1. Klasifikační systém OSN

System nadnárodních účtů – je dělán podle mezinárodní odvětvové klasifikace ISIC, lze je rozdělit do 138 aktivit v oblasti služeb

2. Rozdělení GATTu – rozděluje služby z mikro a makro pohledu

z makro pohledu je dělíme do 4 skupin:

- › materializované ve zboží – knihy, filmy
- › služby komplementární vůči obchodu hmotným zbožím – doprava, skladování
- › služby substituční vůči obchodu hmotným zbožím – leasing, franchising
- › služby bez vztahů k obchodu hmotným zbožím – cestovní služby

z mikro pohledu se dělí služby do 12 skupin

3. Klasifikace služeb v mezinárodním obchodě – dělíme je do dvou skupin

- › faktorové služby – neobchodovatelné – finanční převody – úroky, dividendy
 - › nefaktorové služby – obchodovatelné – jsou předmětem MO – kadeřnictví
- (Tichá, L., 2007).

3.2.2. Všeobecná dohoda o obchodu službami

„GATS stanoví obecný právní a operační rámec pro liberalizaci a postupné odstranění bariér mezinárodního obchodu se službami za účelem nevratnosti těchto změn. Má tři hlavní součásti: rámec všeobecných principů a povinností, časový program závazků jednotlivých zemí na poskytnutí přístupu na svůj trh ve specifických sektorech a přílohy konkretizující jak bude dohoda fungovat v některých odvětvích služeb. Pravidla GATS dodržují princip nediskriminace, který je rovněž základem obchodu se zbožím.

Jelikož jsou služby vysoce rozmanité a těžko je lze obsáhnout v jediné mnohostranné dohodě, GATS stanoví obecný právní a operační rámec pro liberalizaci a postupné odstranění bariér mezinárodního obchodu se službami za účelem nevratnosti těchto změn.

GATS má tři součásti:

- › rámec všeobecných principů a povinností;
- › časový program závazků jednotlivých zemí na poskytnutí přístupu na svůj trh ve specifických sektorech;

› přílohy konkretizující jak bude dohoda fungovat v některých odvětvích služeb“ (<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/pravni-prostredi-celni-problematika/vseobecna-dohoda-o-obchodu-a-sluzbach/1000487/4828/>; 9.12.2009).

„Dohoda GATS byla uzavřena v rámci Dohody o zřízení WTO dne 15. 4. 1994 v Marrakéši, Maroko. GATS je mnohostranná dohoda uzavřená mezi vládami členských států WTO, která obsahuje rámec právně závazných pravidel pro mezinárodní obchod službami.

Dohoda GATS je složená ze základního textu a příloh, její nedílnou součástí jsou individuální specifické závazky (koncese) členů WTO. Vztahuje se na všechna opatření členů WTO, která působí na obchod službami. Z působnosti dohody GATS jsou však vyjmuta opatření potřebná k ochraně veřejné morálky nebo k zachování veřejného pořádku, k ochraně života nebo zdraví lidí, zvířat a rostlin. Kromě toho existuje řada bezpečnostních výjimek. To ovšem za předpokladu, že taková opatření nebudou diskriminovat mezi zeměmi nebo nebudou skrytě omezovat obchod službami. Co se týče sektorového krytí, dohoda GATS se vztahuje na všechny druhy služeb vyjma těch, které jdou dodávány "při výkonu vládní moci", tj. takových, které nejsou dodávány ani na komerčním základě, ani v rámci soutěže s jedním nebo více dodavateli služeb. Z působnosti dohody GATS jsou dočasně vyjmuty také vládní zakázky.

Obchodní režim GATS je nepreferenční, založený na principech doložky nejvyšších výhod a národního zacházení uplatňovaných v rozsahu specifických závazků zapsaných v národních listinách a v listinách výjimek z doložky nevyšších výhod. Zvláštní režimy platí pro vybrané sektory služeb — finanční, telekomunikační, letecké, námořní, pohyb fyzických osob poskytujících služby“ (<http://www.mpo.cz/dokument7878.html>; 9.12.2009).

3.2.3. Pravidla světového obchodu – ochranná opatření

„Ne vždy se ekonomika vyvíjí rovnoměrným způsobem a to jak v národní, regionální tak i v globální dimenzi. Nelze proto uvažovat o tom, že by se i obchodní politika jednotlivých států vyvíjela přímočaře a vždy v souladu s cíli a principy Všeobecné dohody, o nichž bylo pojednáváno. Nic by zároveň nemělo být chápáno jako účel sám pro sebe, nehledě na to, že právě obchodní politika je jen součástí velkého

komplexu aktivit, známých jako hospodářská politika a souvisí tedy s celou řadou dalších úvah, postupů a rozhodnutí.

Cílem Všeobecné dohody je takové situace dostatečně podrobně popsat a vymezit podmínky, za nichž bude uznáno jako odůvodněné přijetí výjimečného kroku..

Krok, který modifikuje obchodně politický režim státu označuje Všeobecná dohoda resp. Dohoda o WTO jako opatření. S vynětím všeobecných a bezpečnostních výjimek, u nichž dále uvedené parametry neplatí zcela lze konstatovat, že při přijímání obchodně politických opatření je nutno dbát na splnění následujících podmínek:

- › Kriterium přiměřenosti
- › Kriterium dočasnosti
- › Kriterium postupného uvolňování
- › Kriterium výlučnosti
- › Kriterium transparentnosti“ (Dvořák, P., 2000).

„V případě, že dochází k dovozu určitých výrobků v tak zvýšených množstvích a za takových podmínek, že to způsobuje újmu unijnímu výrobnímu odvětví, je možno v souladu s mezinárodními pravidly přijmout určitá ochranná opatření proti těmto dovozům. Vstupem do Evropské unie je i pro Českou republiku v rámci společné obchodní politiky platná unijní právní úprava.

Společná pravidla pro přijímání ochranných opatření a sledování dovozu jsou stanovena těmito základními předpisy:

- › Nařízení Rady (ES) č. 260/2009 ze dne 26. února 2009 o společných pravidlech dovozu
- › Nařízení Rady (ES) č. 625/2009 ze dne 7. července 2009 o společných pravidlech dovozu z některých třetích zemí
- › Nařízení Rady (ES) č. 427/2003 ze dne 3. 3. 2003 o přechodném ochranném mechanismu pro určité výrobky pocházející z ČLR, podle kterého mohou být přijímána ochranná opatření specificky v souladu s Protokolem o přistoupení Číny do WTO.
- › Případy, kdy má ochranné opatření formu množstevních kvót, jejich administraci upravuje Nařízení Rady (ES) č. 717/2008 ze dne 17. 7. 2008“ (<http://www.mpo.cz/dokument18968.html>, 9.12.2009).

„Nástroje podpory exportu služeb v České republice lze rozdělit do dvou základních skupin – na finanční a nefinanční. Do první skupiny nástrojů patří některé programy OPPI (Poradenství, Marketing, Rozvoj, Potenciál atd.) a Programy výzkumu a vývoje (TIP), jejichž garantem je Ministerstvo průmyslu a obchodu (MPO). Dále lze do první skupiny nástrojů zařadit některé další operační programy (např. Program rozvoje venkova nebo Regionální operační programy).

Do druhé skupiny tzv. nefinančních nástrojů patří podpora exportu služeb, jejímž garantem je agentura CzechTrade, a podpora cestovního ruchu, jejímž garantem je Česká centrála cestovního ruchu – CzechTourism“

(<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/spolecna-obchodni-politika-eu/1001599/>;
8.12.2009).

3.3. Zahraniční obchod ČR se službami před vstupem do EU

Období před vstupem do Evropské unie, kterému musel zahraniční obchod České republiky se službami čelit, se dá označit jako „období schodku“. Není se také čemu divit, jelikož vnitřní trh Evropského společenství byl pro Českou republiku v té době uzavřený. Přestože byl celkový zahraniční obchod přebytkový, v oblasti služeb vznikl výraznější přebytek teprve po vstupu do Evropské unie.

3.3.1. Struktura a objem zahraničního obchodu ČR se službami před vstupem do EU

„Zahraniční obchod se službami má značně rozdílnou strukturu na straně vývozu od strany dovozu. Příjmy plynoucí ze služeb poskytovaných zahraničním subjektům (nerezidentům) jsou založeny především na příjmech z cestovního ruchu, které v roce 2001 42,8% celkových příjmů za poskytnuté služby. Naproti tomu na straně výdajů za přijaté služby tvoří dominantní položku (60,8%) „ostatní služby“, určené převážně podnikové sféře. Významnou roli v této položce hrají finanční, právní, účetní a poradenské služby, neživotní pojištění a zejména „jiné obchodní služby“. Aktivní saldo

obchodu se službami vytváří nejen cestovní ruch, ale také doprava; jejich přínos je citelně redukován deficitem obchodu se službami určenými převážně podnikové sféře“ (Nešvera, V., Kubišta, V., 2002).

Tabulka č. 1: Vývoj zahraničního obchodu ČR v letech 1995 – 2004 (v mil. CZK)

Rok	Vývoz			Dovoz		
	celkem	zboží	služby	celkem	zboží	služby
1995	743 774	554 337	189 437	807 013	662 069	144 944
1996	784 916	573 622	211 294	904 880	740 118	164 762
1997	850 744	650 079	201 534	967 685	809 938	158 110
1998	939 870	743 466	198 685	1 049 354	868 150	181 411
1999	991 347	810 232	186 030	1 101 810	904 276	198 031
2000	1 154 738	969 070	195 044	1 281 643	1 085 433	194 949
2001	1 287 110	1 109 034	192 798	1 448 436	1 244 593	201 328
2002	1 314 755	1 175 324	162 181	1 519 381	1 302 315	214 620
2003	1 411 152	1 290 442	152 396	1 640 015	1 418 104	218 726
2004	1 748 990	1 577 743	171 247	1 939 821	1 682 641	257 180

Zdroj: Tichá, L., 2007.

„Měření a hodnocení vývoje objemu zahraničního obchodu je závislé na nominálním vývoji vývozu a dovozu a na uvedených alternativních indexech cenového vývoje.

Podle údajů bilance tvorby a užití zdrojů (výdajů na hrubý domácí produkt) dosáhly v letech 1995 až 1998 průměrné roční reálné přírůstky vývozu zboží 12,6%, dovozu 14,3%, přírůstky příjmů za poskytnuté služby 6,6%, výdajů 5,1%; celkový vývoz rostl tempem 11,1%, celkový dovoz tempem 12,5%. V roce 1999 došlo ke značnému zpomalení dynamiky, celkový vývoz vzrostl jen o 4,8%, dovoz o 4,0%. Ale v roce 2000 zahraniční obchod akceleroval ve všech svých položkách – celkový vývoz se reálně zvýšil o 18,8%, celkový dovoz o 18,7%. Zahraniční obchod určoval dynamiku tvorby i užití zdrojů české ekonomiky. Hodnota hrubého domácího produktu vzrostla ve stálých cenách od roku 1994 do roku 2000 o 10,0%, dovoz se zvýšil o 97,9%. Zatímco vývoz vzrostl o 89,8%, realizovaná domácí poptávka se zvýšila o 15,8%“ (Nešvera, V., Kubišta, V., 2002).

Tabulka č. 2: Struktura zahraniční obchodu ČR se službami v letech 1995 – 2002
(v miliardách CZK)

Rok	Bilance služeb	Příjmy	Doprava	Cestovní ruch	Ostatní služby	Výdaje	Doprava	Cestovní ruch	Ostatní služby
1995	+48,9	178,3	38,8	76,3	63,2	129,4	21,2	43,3	64,9
1996	+52,2	222,0	36,2	110,6	75,2	169,9	19,0	80,2	70,7
1997	+55,9	227,2	41,7	115,7	69,8	171,3	20,0	75,5	75,8
1998	+61,9	246,7	44,8	124,9	77,0	184,8	22,8	61,1	100,9
1999	+41,5	243,9	53,5	109,2	81,2	202,3	27,0	51,8	123,5
2000	+54,6	264,8	53,7	151,1	96,0	210,2	27,5	49,4	133,3
2001	+58,0	269,7	57,5	118,1	94,1	211,7	30,6	52,8	128,3
2002	+21,8	231,1	56,5	96,3	78,3	209,3	29,3	51,6	128,4

Zdroj: Plchová, B., Žamberský, P., Hamarnehová, I., Taušek, J., 2003.

„Přestože se srovnání s dynamikou světového obchodu hmotným zbožím dosahují služby vyšší meziročních přírůstků (viz Tab. 2) a jejich podíl na světovém obchodním obratu se stále zvyšuje, neexistuje pro tuto oblast jednoznačná, uspokojivá nebo vyčerpávající definice či klasifikace“ (Plchová, B., Žamberský, P., Hamarnehová, I., Taušek, J., 2003).

3.4. Zahraniční obchod ČR se službami po vstupu do EU

Smlouva o přistoupení byla podepsána 16. dubna 2003 v Aténách za účasti prezidenta Václava Klause a premiéra Vladimíra Špidly. Smlouva byla dále ratifikována národními parlamenty patnácti starých členských zemí. V nových členských státech kromě Kypru byla smlouva schválena referendy. V České republice proběhlo referendum od pátku 13. června do soboty 14. června 2003. Pro schválení smlouvy se vyslovilo 77,3% hlasujících. Volební účast byla 55,2%.

Na základě vyjádření Ústavního soudu potvrdil v červenci 2003 platnost referenda prezident Václav Klaus. Smlouva vstoupila v platnost o rok později 1. května 2004.

3.4.1. Dopady na zahraniční obchod České republiky se službami po vstupu do EU

„Jako každá země s malým vnitřním trhem, většími produkčními kapacitami a se značným nedostatkem surovin, jež leží ve středu Evropy na křižovatce obchodních cest mezi severem a jihem, jakož i mezi východem a západem, je také Česká republika odkázána na obchodní vztahy s ostatními zeměmi. Jako taková si tato země může dovolit jen omezený stupeň autarkie; je tedy nutné, aby zde byl uplatňován otevřený systém obchodování a směrem navenek orientovaná hospodářská politika. Úplné znovuzачlenění do západoevropských hospodářských struktur bude ještě nějaký čas trvat, neboť čtyřicet let členství ve východním bloku přineslo poněkud odlišný vývoj (převážně v orientaci hospodářské politiky a v jejím řízení) a jeho důsledky nebyly ještě ani po patnácti letech transformace zcela překonány. Přesto se tento nedostatek České republiky může v budoucnu ukázat jako určitá výhoda.

Díky historickým obchodním vztahům a zkušenostem s východními trhy může Česká republika plnit funkci prostředníka mezi Evropskou unií a evropskými neunijními státy, potažmo s Ruskem. Díky někdejší vztahům a strukturám, které se vytvořily v rámci Rady vzájemné hospodářské pomoci, je možné navázat na předcházející spolupráci, což může mít značný význam i dnes. Na východě se totiž rozkládá velký dosud nesaturovaný trh s velkým potenciálem růstu a na tomto trhu nacházely české výrobky již v uplynulých desetiletích vítaný odbyt; Česká republika má ji s těmito trhy zkušenosti a je ochotna dát k dispozici toto své know-how v rámci Evropské unie“ (Škodová Parmová, D., 2006).

„Pod pojmem „poskytováním služeb“ se rozumí dočasný a příležitostný výkon podnikatelské činnosti podnikatelem z jednoho členského státu na území hostitelského (tj. jiného) členského státu, aniž by tento podnikatel měl úmysl se v hostitelském členském státu usadit.

Princip volného poskytování služeb spočívá v právu podnikatele z jednoho členského státu poskytovat na území hostitelského členského státu dočasně a příležitostně služby, a to na základě oprávnění získaného v zemi sídla (místa podnikání). Jednotlivé státy mohou i pro poskytovatele služeb stanovit pravidla, a to zejména administrativního charakteru, přičemž tato detailnější pravidla nesmějí být překážkou uplatnění práva na volné poskytování služeb. Případná platnost českých

průkazů živnostenského oprávnění na území jiných členských států závisí na tom, zda podnikatel z České republiky (jako členského státu EU) hodlá na území jiného členského státu (jako státu hostitelského) vykonávat soustavnou podnikatelskou činnost či pouze činnost příležitostnou a ojedinělou“

(<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/sluzby/cinnost-ucetnich-vliv-vstupu-cr-do-eu/1000477/39741/>; 9.12.2009).

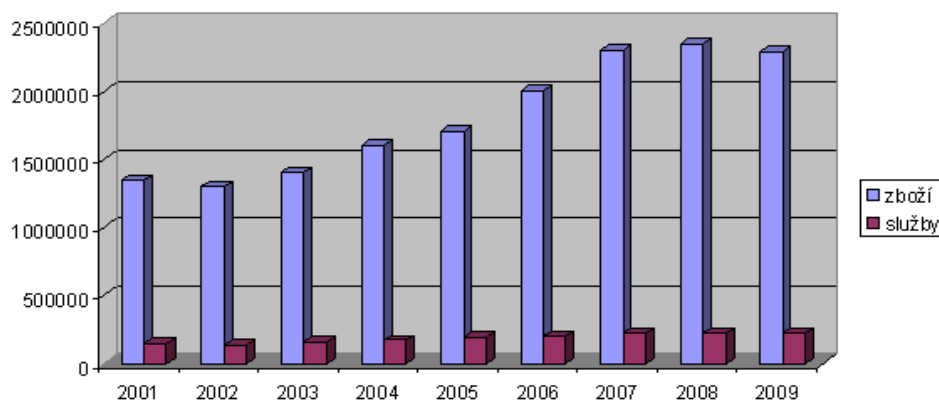
3.4.2. Vývoj zahraničního obchodu ČR se službami

„V posledních 15 letech došlo k poměrně výraznému nárůstu světového obchodu se službami. Tento nárůst byl doprovázen i změnou struktury obchodovaných služeb, a to ve prospěch ostatních služeb, jejichž podíl na celkovém export v současné době přesahuje 50%. Význam oblasti cestovního ruchu a dopravy v mezinárodním obchodě se naopak zmenšuje“ (<http://www.mpo.cz/dokument49878.html>; 8.12.2009).

3.4.2.1. Podíl zahraničního obchodu ČR se službami na celkovém zahraničním obchodě

Z následujícího grafu, který znázorňuje vývoj dovozu zboží a služeb do ČR je patrné, že podíl importu služeb na celkovém importu se pohybuje přibližně ve stejných hodnotách jako podíl exportu služeb na celkovém exportu.

Graf č. 1: Objem importu zboží a služeb v letech 2001 – 2009 (v mil. CZK)

Zdroj: <http://www.mpo.cz/dokument66437.html>, 8.2.2010

„V roce 2009 dosáhl zahraniční obchod se službami hodnoty cca 588 miliard CZK. Export služeb dosáhl hodnoty 322 miliard CZK, což je 54,7 % celkové obchodní výměny se službami, import služeb dosáhl cca 266 miliard CZK. Přesné údaje o zahraničním obchodě se službami v letech 2001 – 2009 jsou uvedeny v následující tabulce“ (<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/export-sluzeb-analyzy-studie-a/odvetvova-struktura-zo-cr-se-sluzbami/1001643/47316/>; 8.2.2010).

Tabulka č. 3: Zahraniční obchod ČR se službami v letech 2001 – 2009 (v mil. CZK)

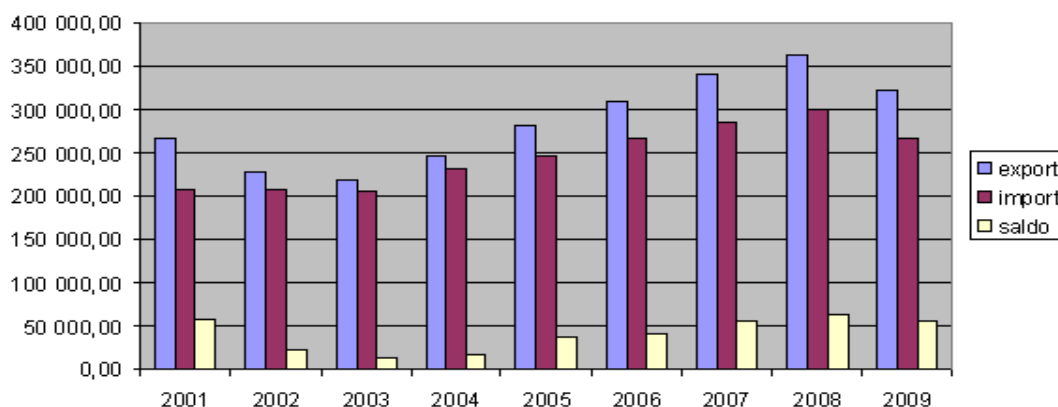
Rok	export	import	obrat	saldo
2001	265 655,7	207 670,8	473 326,5	57 984,9
2002	228 356,3	206 505,5	434 861,8	21 850,8
2003	219 151,1	205 914,4	425 065,5	13 236,7
2004	247 084,8	230 520,4	477 605,2	16 564,4
2005	282 014,4	245 474,3	527 490,7	36 542,1
2006	309 814,0	267 628,5	336 582,5	42 185,5
2007	341 470,9	286 049,0	627 519,9	55 421,9
2008	361 958,2	299 493,0	661 451,0	62 465,2
2009	322 142,8	266 548,7	588 691,5	55 594,1

Zdroj: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/export-sluzeb-analyzy-studie-a/odvetvova-struktura-zo-cr-se-sluzbami/1001643/47316/>; 8.2.2010

„Jak je z tabulky č.3 patrné, celkový obrat zahraničního obchodu se službami nemá od roku 2001 jednoznačně růstovou tendenci. Objem obchodu se službami v letech 2001 – 2003 klesal, od roku 2004 (po vstupu ČR do EU 1.5.2004) však již zaznamenáváme pozitivní růstovou tendenci až do roku 2009, kdy zahraniční obchod se službami začal klesat. Tento trend je společný jak pro export služeb tak i pro jejich import“ (<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/export-sluzeb-analyzy-studie-a/odvetvova-struktura-zo-cr-se-sluzbami/1001643/47316/>; 8.2.2010).

Vývoj exportu a importu služeb v jednotlivých letech je dobře patrný z následujícího grafu.

**Graf č. 2: Vývoj zahraničního obchodu se službami v ČR v letech 2001-2009
(v mil. CZK)**

Zdroj: <http://www.mpo.cz/dokument49878.html>; 8.2.2010

V celosvětovém měřítku zaujala ČR v roce 2009 38. místo v exportu služeb, přičemž podíl ČR na celosvětovém exportu služeb byl zhruba 0,4%.

Tabulka č. 4: Tempo růstu exportu a importu služeb ČR v letech 2003-2009 (v %)

2003/2004		2004/2005		2005/2006		2006/2007		2007/2008		2008/2009	
export	import	export	import	export	import	export	import	export	import	export	import
12,7	11,9	14,1	6,5	9,9	9,0	10,2	6,9	6,0	4,7	-10,2	-10,2

Zdroj: <http://www.mpo.cz/dokument49878.html>; 8.2.2010

„Jak z tabulky vyplívá, má tempo růstu (poklesu) exportu služeb značně kolísavý charakter, k největšímu poklesu exportu služeb došlo v roce 2009, a to o celých 10,2%, největší nárůst naopak zaznamenal rok 2005, kdy export služeb vzrostl o optimistických 14,1%. V roce 2007 byl zaznamenán nárůst 10,2%, což je hodnota poměrně optimistická. Pokud se podíváme na procentní změny hodnoty importu služeb vidíme, že nejvýznamnější pokles byl zaznamenán v roce 2009, a to o 10,2%, naopak k největšímu nárůstu importu došlo v roce 2004, a to o 11,9%“

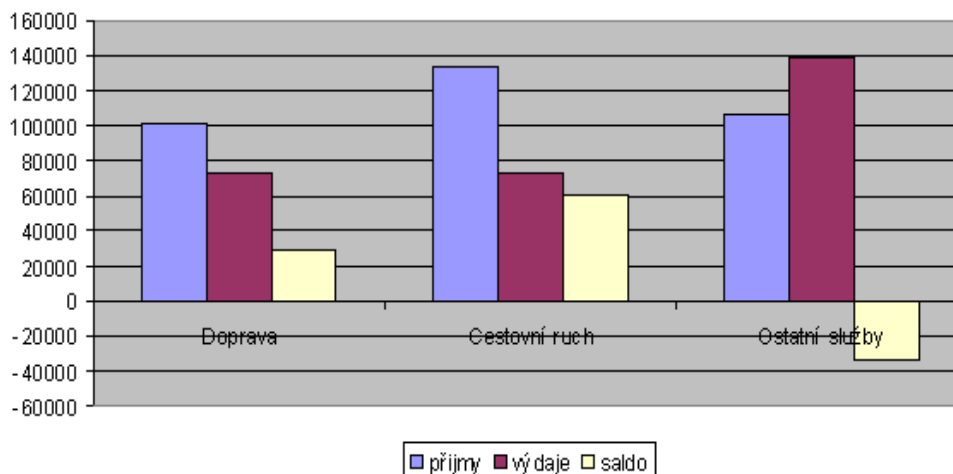
(<http://www.mpo.cz/dokument49878.html>; 8.2.2010).

3.4.2.2. Odvětvová struktura zahraničního obchodu ČR se službami

„Služby se v posledních dvaceti až třiceti letech postupně stávají významným prvkem mezinárodního obchodu. Vzhledem k tomu, že sektor služeb se dříve uplatňoval spíše v národním měřítku, hovoří se o procesu internacionalizace služeb. Ve srovnání s dynamikou světového obchodu se zbožím dosahují služby na světových trzích obecně vyšších meziročních přírůstků a jejich podíl na světovém obchodním obratu se stále zvyšuje. Podíl exportu služeb na celkovém exportu (zboží a služby) dosáhl v roce 2005 hodnoty 19%. I přes tuto optimistickou tendenci je však role služeb v zahraničním obchodě stále ještě poměrně malá, což kontrastuje s podílem služeb na HDP v národních ekonomikách členských států OECD, kde je podíl služeb na celkové přidané hodnotě cca 70%“ (<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/export-sluzeb-analyzy-studie-a/odvetvova-struktura-zo-cr-se-sluzbami/1001643/47316/>; 6.12.2009).

Odvětvovou strukturu zahraničního obchodu se službami v roce 2008 ilustruje graf č. 4. Graf přehledně znázorňuje hodnoty exportu, importu a celkové saldo jednotlivých skupin služeb.

Graf č. 4: Struktura zahraničního obchodu ČR se službami v roce 2008
(v mil. CZK)

Zdroj: <http://www.mpo.cz/dokument49878.html>; 6.12.2009

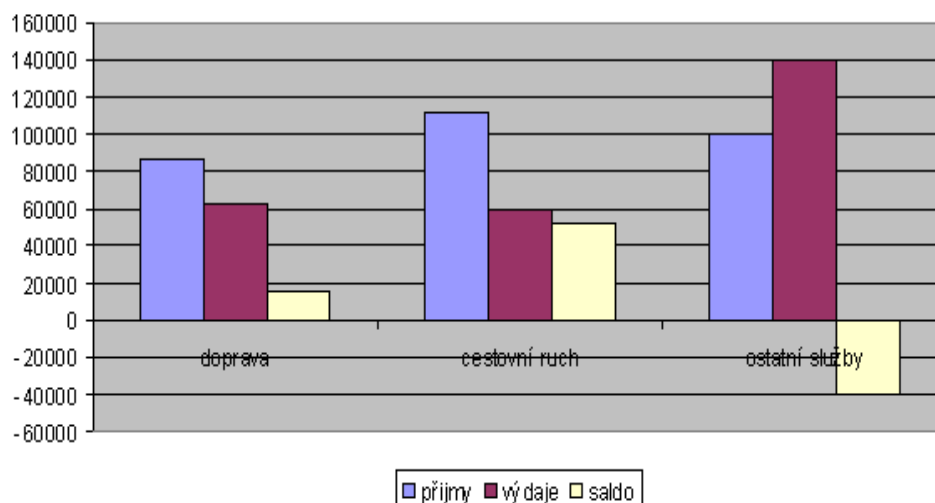
„Z grafu je patrné, že jednoznačně nejvýznamnější podíl na českém exportu mají služby v oblasti cestovního ruchu, jejichž export dosáhl v roce 2008 hodnoty 133 772 mil. CZK. Následují ostatní služby, které s celkovou hodnotou exportu 105 922 mil.

CZK předstihly služby v oblasti dopravy 101 692 mil. CZK. Mezi nejvíce dováženou skupinu služeb patří ostatní služby. Hodnota jejich dovozu byla 139 611 mil. CZK. Následují služby v oblasti cestovního ruchu 73 450 mil. CZK a dopravy 72 973 mil. CZK. Česká republika dosahuje přebytku obchodní bilance ve službách v oblasti cestovního ruchu 60 322 mil. CZK a dopravy 28 719 mil. CZK. Oblast ostatních služeb vykázala deficit, a to ve výši 33 689 mil. CZK“

(<http://www.mpo.cz/dokument49878.html>; 6.12.2009).

Odvětвовá struktura zahraničního obchodu se službami nám pomáhá zjistit, které skupiny služeb jsou pro náš zahraniční obchod nejvýznamnější s důrazem na ostatní služby, které jsou dominantní položkou ve vývozu vyspělých zemí.

Graf č. 3: Struktura zahraničního obchodu ČR se službami v roce 2009
(v mil. CZK)

Zdroj: http://czso.cz/csu/redakce.nsf/i/sluzby_s1.pdf; 10.2.2010

Jednotlivé hodnoty charakterizující zahraniční obchod s ostatními službami obchodní a neobchodní povahy v roce 2008 znázorňuje tabulka č.5.

Tabulka č. 5: Zahraniční obchod ČR s ostatními službami v roce 2008 (v mil.CZK)

Položka	export	import	saldo
Spoje	11 626,1	10 627,0	999,1
Stavebnictví	6 264,1	3 665,6	2 598,5
v zahraničí	5 858,4	2 001,9	3 856,5
v tuzemsku	405,7	1 663,7	-1 258,0
Pojišťovací služby	236,6	4 979,3	-4 742,7
zajištění	48,8	4 515,2	-4 466,4
Finanční služby	6 058,5	15 164,6	-9 106,1
Služby výpočetní techniky a informační služby	12 804,2	13 285,8	-481,6
Autorské a jiné odměny a licenční poplatky	673,4	13 104,3	-12 430,9
Ostatní služby obchodní povahy	63 637,8	73 768,8	-10 131,0
obchodní operace se zbožím a ostatní obchodní služby	-3 215,9	7 126,1	-10 342,0
služby operativního leasingu	2 863,2	5 490,6	-2 627,4
různé obchodní, odborné a technické služby	63 990,5	61 152,1	2 838,4
Osobní, kulturní a rekreační služby	3 894,1	3 178,7	715,4
Vládní služby	727,1	1 836,8	-1 109,7
Nezařazené služby	85,1	14,9	70,2

Zdroj: <http://www.mpo.cz/dokument49878.html>; 6.12.2009

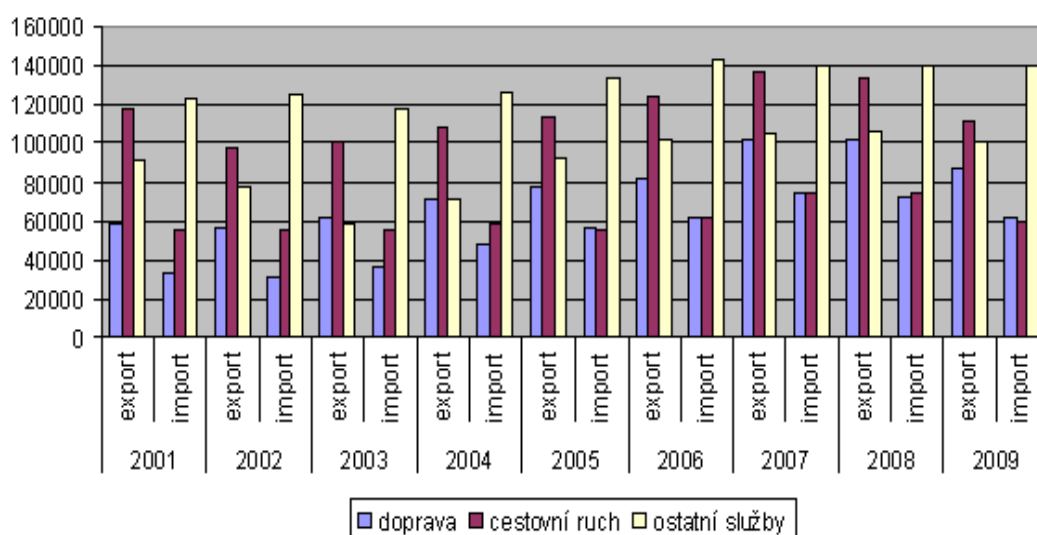
Export: „Největší podíl na exportu ostatních služeb měly v roce 2008 ostatní služby obchodní povahy, a to 59%. V rámci této skupiny mají jednoznačně dominantní postavení různé obchodní, odborné a technické služby jako např. poradenství v oblasti podnikání a public relations, reklamní služby a průzkum trhu, výzkum a vývoj apod. Další skupinou nejvíce exportovaných služeb byly služby výpočetní techniky a informační služby, jejichž podíl na celkovém exportu ostatních služeb byl 12%. Významnější podíl na exportu měli i služby v oblasti spojů (11%), finanční služby (6%) a stavebnictví (6%).

Import: V oblasti importu ostatních služeb zaujímají největší podíl, stejně jako v případě exportu, ostatní obchodní služby, a to 52%. V rámci této skupiny byly nejvíce dováženy, stejně jako v případě exportu, různé obchodní, odborné a technické služby. Významnější místo v dovozu služeb mají i služby finanční (11%), služby výpočetní techniky a informační služby (10%), autorské odměny a licenční poplatky (9%) a pojišťovací služby (4%).

Saldo: Zahraniční obchod ČR s ostatními službami vykázal v roce 2008 deficit ve výši cca 34 mld. CZK. Největší zápornou hodnotu obchodní výměny zaznamenala oblast autorských odměn a licenčních poplatků, ostatních služeb obchodní povahy a finančních služeb. Naopak výrazný přebytek byl zaznamenán u služeb stavebnictví. Kladné saldo obchodní bilance zaznamenaly rovněž spoje a osobní, kulturní a rekreační služby“ (<http://www.mpo.cz/dokument49878.html>; 6.12.2009).

Obecnou informaci o vývoji odvětvové struktury exportu a importu služeb z ČR v letech 2001 – 2009 je možné získat z grafu č.5. Zde jsou znázorněny celkové hodnoty exportovaných případně importovaných skupin služeb v jednotlivých letech.

Graf č. 5: Odvětvová struktura importu a exportu služeb ČR v letech 2001-2009
(v mil. CZK)

Zdroj: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/export-sluzeb-analyzy-studie-a-odvetvova-struktura-zo-cr-se-sluzbami/1001643/47316/>; 8.2.2010

„Doprava: Z grafu je patrný zvyšující se objem dopravních služeb jak v exportu tak i importu v období od roku 2001 do 2008. Největší hodnoty dosáhly dopravní služby v roce 2007.

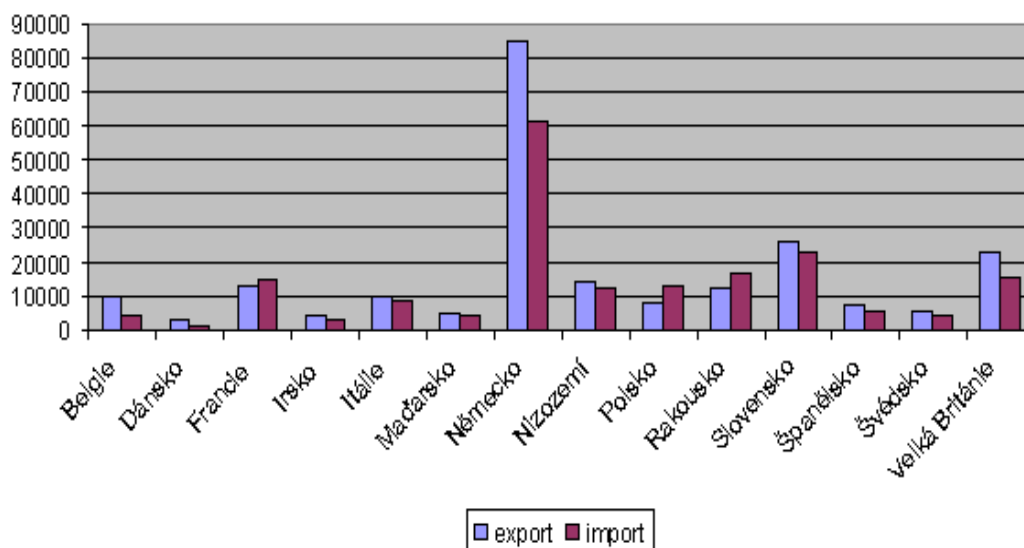
Cestovní ruch: Hodnota exportovaných služeb cestovního ruchu byla nejvyšší v roce 2007. V roce 2002 byl zaznamenán prudký pokles v jejich exportu, nicméně v dalších letech již hodnota exportu těchto služeb narůstala. Rovněž v importu dochází v posledních letech k mírnému nárůstu jejich celkového objemu s maximem dosaženým v roce 2008. Od roku 2009 tato tendence začala klesat.

Ostatní služby: Celkový objem exportu ostatních služeb do roku 2003 klesal, v dalších letech však již můžeme zaznamenat poměrně rapidní nárůst, který pokračoval až do roku 2007, kdy hodnota exportu ostatních služeb zaznamenala své maximum. V případě importu je patrný mírný pokles v roce 2003 a v roce 2007, v ostatních letech docházelo k nárůstu dovozu“ (<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/export-sluzeb-analyzy-studie-a/odvetvova-struktura-zo-cr-se-sluzbami/1001643/47316/>; 8.2.2010).

3.4.2.3. Teritoriální struktura zahraničního obchodu ČR se službami

„V roce 2009 byly do 27 členských zemí EU exportovány služby v hodnotě 245 947 mil. CZK, což představuje 80% českého exportu služeb. Dovezeny byly služby v celkové hodnotě 201 234 mil. CZK, což představuje 76% dovozu služeb do České republiky. Bilance zahraničního obchodu České republiky se službami ve vztahu k zemím EU dosáhla přebytku v hodnotě 44 713 mil. CZK. Graf č.6 ukazuje jak se na exportu a importu služeb podílejí jednotlivé země EU“ (<http://www.mpo.cz/dokument49878.html>; 8.2.2010).

**Graf č. 6: Objem zahraničního obchodu se službami do zemí EU v roce 2009
(v mil. CZK)**

Zdroj: <http://www.mpo.cz/dokument49878.html>; 8.2.2010

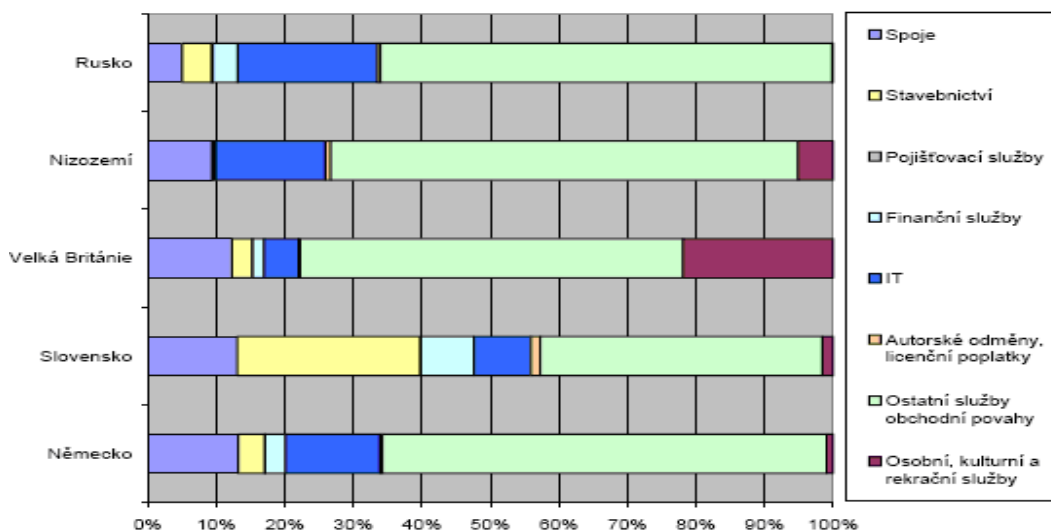
„Z uvedeného grafu je zřejmé dominantní postavení Německa, a to jak v exportu tak i importu služeb. Do Německa směřovalo 35% z celkového exportu služeb do zemí EU. Významnější podíl na exportu mělo dále Slovensko (11%) a Velká Británie (10%). Následuje Nizozemí (6%), Francie (5%), Rakousko (5%), Polsko (4%) a Belgie (4%) a Itálie (4%).

Na importu služeb ze zemí EU mělo v roce 2009 největší podíl Německo, a to 31%. Následuje Slovensko (12%), Velká Británie (8%), Rakousko (8%), Polsko (7%), Francie (7%) a Nizozemí (6%).

Nejvyšší hodnota přebytku obchodní bilance se službami byla dosažena s Německem, Velkou Británií, Slovenskem a Dánskem. Naproti tomu nejvýraznější deficit obchodní bilance se službami měla ČR s Polskem Rakouskem, Francií a Řeckem“ (<http://www.mpo.cz/dokument49878.html>; 8.2.2010).

Graf č. 7. znázorňuje podíl exportu jednotlivých skupin služeb na položce ostatní služby do zemí, které patřily v roce 2008 mezi nejvýznamnější obchodní partnery ČR ve službách. V tomto grafu se jedná o porovnání procentuálních podílů na objemu exportu ostatních služeb do konkrétních zemí.

Graf. č. 7: Struktura exportu ostatních služeb ČR do vybraných zemí v roce 2008

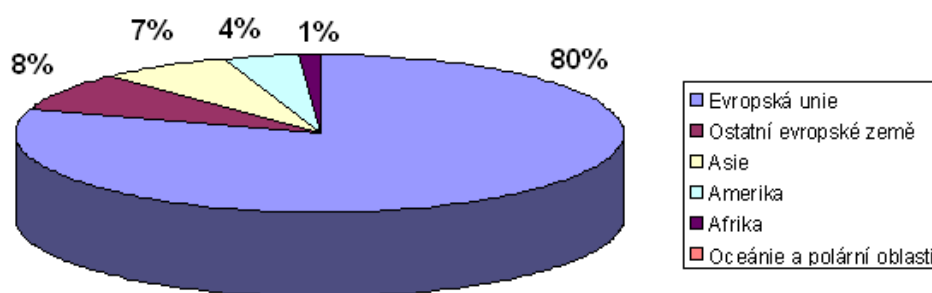
Zdroj: <http://www.mpo.cz/dokument49878.html>; 6.12.2009

„Z grafu je patrné, že ve všech těchto zemích dominují ostatní služby obchodní povahy, jejichž podíl se u jednotlivých zemí pohyboval v rozmezí 40 – 60%:

- › Spojie mají nejvýznamnější podíl v exportu do Německa, Slovenska a Velké Británie, a to kolem 12%.
- › Stavebnictví má nejvýznamnější podíl v exportu na Slovensko (cca 26%), dále do Ruska (5%), Německa (4%) a Velké Británie (3%).
- › Podíl exportu pojišťovacích služeb je do všech zmíněných zemí téměř mizivý. Finanční služby se nejvíce podílely na exportu na Slovensko, a to cca 10% .
- › Služby výpočetní techniky a informačních služeb měly důležité postavení v exportu služeb do všech zemí. Nejvýznamnější podíl tvořily v exportu do Ruska, na němž se podílely 40%, dále v exportu do Nizozemí (33%) a Německa (30%).
- › Autorské odměny a licenční poplatky zaznamenaly nejvýznamnější podíl v exportu na Slovensko, a to cca 2%.
- › Osobní, kulturní a rekreační služby byly významné v exportu služeb do Velké Británie (cca 13%), Nizozemí (6%) a Slovenska (3%)“
(<http://www.mpo.cz/dokument49878.html>; 6.12.2009).

Graf č. 8 znázorňuje teritoriální strukturu importu služeb v roce 2009. Na první pohled je zcela zřejmé, že Česká republika vyváží nejvíce služeb do evropských zemí a nejméně do zemí Oceánie a polárních oblastí.

Graf. č. 8: Teritoriální struktura importu služeb ČR v roce 2009

Zdroj: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/export-sluzeb-analyzy-studie-a/odvetvova-struktura-zo-cr-se-sluzbami/1001643/47316/>; 9.2.2010

„Největší podíl služeb je do ČR importován ze zemí Evropské unie, a to 80%. Na druhém místě jsou ostatní evropské země s 8% podílem a země Asie s podílem 7%. Následuje Amerika (4%) a Afrika (1%). Stejně jako v případě exportu služeb, mají

dominantní postavení země Evropské unie, významnost dalších geografických skupin se však již mírně liší“ (<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/export-sluzeb-analyzy-studie-a/odvetvova-struktura-zo-cr-se-sluzbami/1001643/47316/>; 9.2.2010).

Státy, které měly pro Českou republiku z hlediska exportu služeb v roce 2009 největší význam, jsou uvedeny v tabulce č.6. Je zde uvedeno 15 zemí, do nichž byl z ČR exportován největší objem služeb. V tabulce jsou dále uvedeny příslušné hodnoty importu a celkového obrátu obchodní výměny ve službách.

Tabulka č. 6: Nejvýznamnější obchodní partneři v exportu služeb v roce 2009
(v mil. CZK)

Země		Export	Import	Saldo
1.	Německo	85 389,2	61 766,5	23 622,7
2.	Slovensko	26 421,5	23 533,2	2 888,3
3.	Velká Británie	24 128,2	15 971,3	8 156,9
4.	Rusko	17 989,9	5 183,6	12 806,3
5.	Nizozemí	14 940,0	12 133,3	2 806,7
6.	USA	13 641,9	13 235,8	406,1
7.	Francie	13 146,6	14 864,6	-1 718,0
8.	Rakousko	13 170,9	16 173,9	-3 003,0
9.	Itálie	10 682,3	8 798,8	1 883,5
10.	Belgie	10 042,3	4 621,2	5 421,1

Zdroj: <http://www.mpo.cz/dokument49878.html>; 9.2.2010

Jak z tabulky vyplývá, je nejvýznamnějším exportním partnerem ČR jednoznačně Německo, jehož postavení je dominantní jak v exportu, tak i importu služeb. Na druhém místě je dle objemu exportovaných služeb Slovensko a na třetím Velká Británie. Do první desítky nejvýznamnějších obchodních partnerů ČR ve službách patří kromě zemí EU i Rusko a USA.

(<http://www.mpo.cz/dokument49878.html>; 9.2.2010).

4. VLASTNÍ PRÁCE

4.1. Dotazníkové šetření

Cílem dotazníkového šetření je získat informace, týkající se současného postavení českých exportérů služeb na mezinárodním trhu, zjistit jak se změnilo jejich postavení po vstupu České republiky do Evropské unie a zmapovat dopad ekonomické krize na jejich fungování.

4.1.1. Analýza dat

Zkoumání probíhalo ve dnech 11. 3. 2010 – 22. 3. 2010. Respondenti byli vybíráni pomocí nepravidelnostního vzorkování (pravděpodobnost výběru každého respondenta není stejná). Dotazníky byly vytvořeny za pomoci internetového vyhledávače www.google.com a byly dále rozesílány přes e-mailovou schránku. E-mailové adresy respondentů byly získány ze seznamu právnických osob (cestovní ruch, doprava, stavebnictví, pojišťovnictví, finanční služby a ostatní služby), který je veřejně přístupný na internetovém serveru www.firmy.cz.

Získané informace jsou zpracovány za pomoci softwaru Microsoft Office Excel (11.8320.8221) SP3.

Dotazník se skládá z celkového počtu 14 otázek, jejich struktura je následující:

- 6 otázek s možností odpovědi ano/ne (dichotomické)
- 3 otázky s možností více různých odpovědí (polytomické)
- 1 otázka s volnou odpovědí
- 4 otázky, zjišťující údaje o respondentovi

Ke spolupráci při kvantitativním dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 700 firem, vyvážející své služby do zahraničí.

Složení respondentů:

- cestovní ruch (150 respondentů),
- pojišťovnictví (50 respondentů),

- doprava (250 respondentů),
- stavebnictví (100 respondentů),
- finanční služby (50 respondentů),
- ostatní zahraniční služby (100 respondentů).

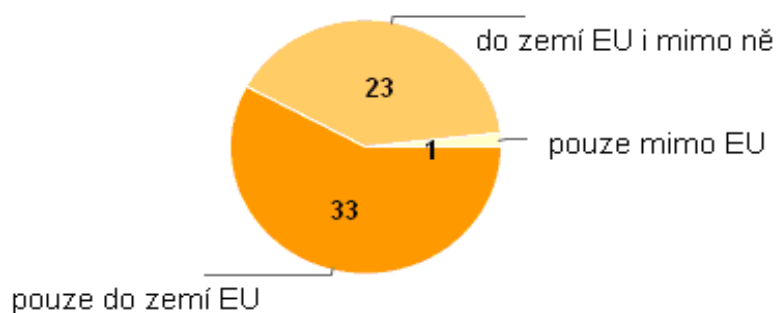
Navzdory velkému množství odeslaných dotazníků bylo v konečné fázi šetření získáno pouze 57 vyplněných dotazníků, což odpovídá zhruba 8 % míře návratnosti míře návratnosti zhruba 8%. Formulář dotazníku je k nahlédnutí v příloze práce č. 1.

Otázka č. 1: Vyvážíte své služby do zahraničí?

Účelem této otázky bylo pouze zjistit, zda dotazované firmy vyváží své služby do zahraničí. Všichni respondenti odpověděli, že své služby do zahraničí vyváží. V případě, že by odpověděly „ne“, znamená to, že tento dotazník není určen pro ně.

Otázka č. 2: Kam jsou Vaše služby nejčastěji směřovány?

Graf č. 9: Teritoriální členění exportu českých vývozců služeb

Zdroj: vlastní zkoumání, 2010

Tabulka č. 7: Závislost místa exportu na druhu oboru

	obor	absolutní	relativní
Pouze do zemí EU	Cestovní ruch	7	21,0%
	Doprava	11	33,5%
	Stavebnictví	7	21,0%
	Pojišťovnictví	0	0,0%
	Finanční služby	3	9,0%
	Ostatní služby	5	15,5%

Do zemí EU i mimo ní	Cestovní ruch	4	18,0%
	Doprava	10	44,0%
	Stavebnictví	1	4,0%
	Pojišťovnictví	1	4,0%
	Finanční služby	1	4,0%
	Ostatní služby	6	26,0%

Pouze mimo EU	Cestovní ruch	1	100,0%
	Doprava	0	0,0%
	Stavebnictví	0	0,0%
	Pojišťovnictví	0	0,0%

Zdroj: vlastní zkoumání, 2010

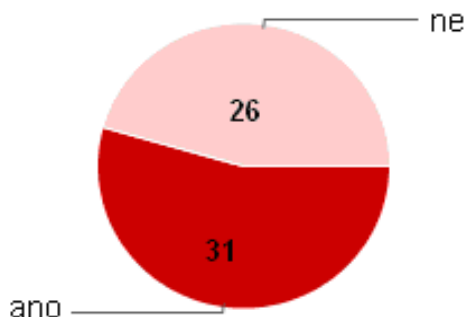
Již na první pohled je patrné, že nadpoloviční část respondentů vyváží své služby pouze do zemí EU, čemuž také napomohl vstup České republiky do jednotného vnitřního trhu EU a poskytl možnost českým exportérům služeb využít výhody tohoto trhu. Největší část je zastoupena vývozními podniky z oboru dopravy, cestovního ruchu a stavebnictví. Navzdory vysokým cenám pohonných hmot zaznamenává obor dopravy v posledních letech rostoucí tendenci, která je způsobena globalizací poptávky. Stejná tendence se objevila také v oboru cestovního ruchu.

Vývozci do zemí EU i mimo ní tvoří zhruba dvě pětiny všech dotazovaných respondentů, z nichž největší část zaujímají firmy v oboru dopravy a cestovního ruchu.

Nejmenší podíl připadá na vývozce pouze mimo EU. Na tuto otázku odpověděl pouze jeden respondent z oboru cestovního ruchu.

Otázka č. 3: Vstoupila Vaše firma na další zahraniční trhy po vstupu České republiky do EU?

Graf č. 10: Vstup českých exportérů služeb na zahraniční trhy

Zdroj: vlastní zkoumání, 2010

Tabulka č. 8: Závislost vstupu českých exportérů služeb na zahraniční trhy podle počtu zaměstnanců

	počet zaměstnanců	absolutní	relativní
Ano	1 – 10	4	13,0%
	11 - 50	9	29,0%
	51 - 250	12	39,0%
	251 - 1000	4	13,0%
	1001 a více	2	6,0%
Ne	1 – 10	8	31,5%
	11 - 50	11	42,0%
	51 - 250	4	15,0%
	251 - 1000	3	11,5%
	1001 a více	0	0,0%

Zdroj: vlastní zkoumání, 2010

Cílem otázky č. 9 bylo zjistit, zda firmy po vstupu České republiky do EU pronikly na další zahraniční trhy. Z celkového počtu 57 vyplněných dotazníků byla převážná část odpovědí ano, lze tedy konstatovat, že firmy po vstupu České republiky do EU pronikly na další zahraniční trhy.

Nejvíce kladných odpovědí bylo získáno od firem malého a středního podnikání (MSP). Těto skutečnosti napomáhají takové organizace, jako EGAP, ČEP a Czechtrade. Dále projekty České republiky a Evropské unie, zaměřené na rozvoj MSP. Firmy,

označující se podle počtu zaměstnanců jako velké (nad 250 zaměstnanců), také pronikaly na nové trhy, ne však v tak velkém počtu jako MSP.

Otázka č. 4: Zaznamenala Vaše firma nárůst poskytovaných služeb po vstupu České republiky do EU?

Tabulka č. 9: Míra nárůstu poskytovaných služeb českých exportérů služeb po vstupu České republiky do EU

	absolutní	relativní
Ano	16	28,0%
Spíše ano	20	35,0%
Spíše ne	12	21,0%
Ne	9	16,0%

Zdroj: vlastní zkoumání, 2010

Z tabulky lze usoudit, že většina dotazovaných firem po vstupu České republiky do EU objem poskytovaných služeb navýšila i navzdory velké konkurenci ze zahraničí.

Důvodem, proč došlo k nárůstu poskytovaných služeb u českých exportérů, je pravděpodobně jednotný vnitřní trh EU, který sebou přináší volný pohyb služeb a kapitálu ve všech členských zemích.

Otázka č. 5: Co je pro Vás z hlediska vstupu České republiky do EU nejpřínosnější?

Tabulka č. 10: Nepřínosnější faktory pro české exportéry služeb po vstupu České republiky do EU

	Absolutní	Relativní
Jednotná měna Euro	20	26,5%
Jednotný vnitřní trh	31	41,5%
Legislativa EU	7	9,5%
Čerpání prostředků z fondů EU	15	20,0%
Ostatní	2	2,5%

Zdroj: vlastní zkoumání, 2010

Účelem této otázky bylo zjistit, jaké faktory jsou pro české exportéry služeb po vstupu České republiky do EU nejpřínosnější. Dotazovaní exportéři mohli označit více odpovědí.

Nejpřínosnějším faktorem pro firmy po vstupu České republiky do EU je využití jednotného vnitřního trhu. Tato výhoda je dána volným pohybem osob, zboží, služeb i kapitálu, zrušením veškerých celních omezení a všech kontrol na hranicích.

Druhou největší výhodou je jednotná měna Euro. I přesto, že Česká republika doposud nepřijala platidlo Evropské unie Euro, zahraniční poskytovatelé služeb v něm vidí výhodu v podobě jednotné měny všech členských státech Eurozóny.

Nejméně přínosným faktorem pro české exportéry služeb je náročná legislativa EU, konkrétně její předpisy a zákony spojené s fungováním zahraničního obchodu.

Otázka č. 6: Co je naopak pro Vás největší hrozbou po vstupu České republiky do EU?

Tabulka č. 11: Nejméně přínosné faktory pro české exportéry služeb po vstupu České republiky do EU

	Absolutní	Relativní
Konkurence ze zahraničí	23	32,0%
Náročná legislativa EU	25	34,5%
Ztráta výhody nižších cen	20	28,0%
Ostatní	4	5,5%

Zdroj: vlastní zkoumání, 2010

Účelem této otázky bylo naopak zjistit, jaké problémy vznikly českým exportérům po vstupu České republiky do EU. Zde mohli dotazovaní opět označit více odpovědí.

Téměř třetina dotazovaných firem považuje za největší hrozbu náročnou evropskou legislativu. Konkrétně mají na mysli její zákony, normy a předpisy, kterým je těžké vyhovět. Po vstupu do EU se snaží česká vláda harmonizovat své zákony s evropskou legislativou a umožňuje českým exportérům prostudovat tyto dokumenty v českém jazyce pomocí informačních serverů (např. ISAP).

Druhou největší nevýhodou po vstupu České republiky do EU je hrozba konkurence ze zahraničí, konkrétně z vyspělejšího západu a z východních zemí ležící mimo Evropu. Ztráta výhody nižších cen je propojena s hrozbou konkurence ze zahraničí.

Otázka č. 7: Jaké změny by Vaše firma uvítala v legislativě EU?

Tabulka č. 12: Návrhy změn českých exportérů služeb v Evropské legislativě

	absolutní	relativní
Větší podpora MSP	1	6,25%
Zrušení administrativním požadavků pro statistické účely	1	6,25%
V budoucnu využití fondů Evropské unie	2	12,50%
Sjednocení národních a EU předpisů	1	6,25%
Přínosné specifikace pro obor cestovní ruch, podpora zahraničním centrálam turistiky	1	6,25%
Jednotný silniční zákon	1	6,25%
Norsko v EU	1	6,25%
Skutečná platnost stejných předpisů ve všech zemích	1	6,25%
Zjednodušení, menší náročnost zákonů EU	2	12,50%
Projekt Evropské unie 123	1	6,25%
Nepotřebuji změny v EU, ale v ČR, hlavně konzistentní a logické právo	1	6,25%
Místní zastoupení zástupců	1	6,25%
Kratší lhůty	1	6,25%
Větší podporu a toleranci pro státy bývalého východního bloku	1	6,25%

Zdroj: vlastní zkoumání, 2010

Tato otázka byla ve formě volné odpovědi. K problematice se vyjádřilo celkem 16 dotazovaných firem.

Čeští exportéři služeb by v budoucnu ocenili využití fondů Evropské unie z důvodu jejich složité dostupnosti pro menší firmy, převážně pro firmy v oboru cestovního ruchu. Jak již bylo uvedeno v předchozích otázkách, exportéři služeb by také uvítali zjednodušení evropských zákonů.

Otázka č. 8: Využíváte nějakou formu státní podpory, popř. fondy Evropské unie?

Graf č. 11: Využití českých exportérů služeb státních podpor, popř. fondů

Zdroj: vlastní zkoumání, 2010

Tabulka č. 13: Závislost využití státní podpory popř. fondů Evropské unie exportéry služeb na velikosti jejich obrátu

	velikost obrátu (v mil. CZK)	absolutní	relativní
Ano	0 – 10	1	5,0%
	11 - 100	8	40,0%
	101 - 500	3	15,0%
	501 - 1000	5	25,0%
	1001 a více	3	15,0%

Ne	0 – 10	6	16,0%
	11 - 100	16	43,5%
	101 - 500	11	30,0%
	501 - 1000	3	8,0%
	1001 a více	1	2,5%

Zdroj: vlastní zkoumání, 2010

Účelem této otázky bylo zjistit závislost využití státní podpory popř. fondů Evropské unie exportéry služeb v závislosti na velikosti jejich obrátu. Z celkového počtu 57 vyplněných dotazníků odpovědělo 37 firem, že dotaci nevyužívají.

Respondenti, kteří odpověděli, že dotace využívají, jsou tvořeni převážně firmami s nižším ročním obrátem, pohybujícím se mezi 11 a 100 mil. CZK. Tento fakt je pravděpodobně způsoben tím, že zmiňované firmy čerpají dotace z důvodu nedostatku jejich vlastního kapitálu.

Dotazované firmy, které odpověděly, že dotace nepobírají, dosahují ročního obrátu 11 – 500 mil. Kč. U firem s obrátem 500 mil. Kč a více bylo zjištěno, že dotace využívají také.

Exportéři služeb, čerpají prostředky převážně ze strukturálních fondů EU, podporující projekty chránící životní prostředí, obnovu trvale udržitelného rozvoje a zlepšení infrastruktury.

Konkrétně se jedná o Fond na podporu regionálního rozvoje (ERDF), který pomáhá MSP zlepšit rozvoj turistiky, infrastruktury a vytváří nová pracovní místa, Evropský sociální fond (ESF), jenž pomáhá lidem efektivněji se zapojit do trhu práce a umožňuje větší mobilitu zaměstnanců v rámci EU a Operační program podnikání a inovace (OPPI), který vychází ze základních principů Lisabonské strategie orientované na dosažení vyššího hospodářského růstu a zaměstnanosti při respektování principů udržitelného rozvoje.

Tabulka č. 14: Závislost využití státní podpory popř. fondů Evropské unie exportérů služeb a zásahem ekonomické krize na jejich chod

	Míra ovlivnění ekonomickou krizí	absolutní	relativní
Ano	Ano	6	30,0%
	Spíše ano	3	15,0%
	Spíše ne	7	35,0%
	Ne	4	20,0%

Ne	Ano	13	35,0%
	Spíše ano	11	30,0%
	Spíše ne	10	27,0%
	Ne	3	8,0%

Zdroj: vlastní zkoumání, 2010

Cílem této otázky bylo zjistit vzniklé závislosti mezi využitím státní podpory popř. fondů Evropské unie ze strany firem a dopadu ekonomické krize na jejich chod.

Z celkového počtu 57 vyplněných dotazníků odpovědělo pouze 20 firem, že podporu využívají. Míra ovlivnění jejich chodu ekonomickou krizí je spíše negativní právě díky finanční pomoci strukturálních fondů EU.

Dotazované firmy, které odpověděly, že nevyužívají žádnou podporu, byly do značné míry ekonomickou krizí postiženy. Zde je vidět určitá souvislost. Pokud firma využije jakoukoliv formu finanční pomoci, může to znamenat její uzdravení, nebo dokonce její přežití na evropském konkurenčním trhu.

Otázka č. 9: Ovlivnila ekonomická krize fungování Vaší firmy?

Tabulka č. 15: Ovlivnění českých exportérů služeb ekonomickou krizí

	absolutní	relativní
Ano	18	31,5%
Spíše ano	15	26,5%
Spíše ne	18	31,5%
Ne	6	10,5%

Zdroj: vlastní zkoumání, 2010

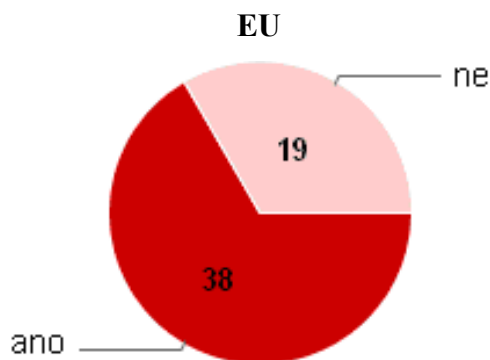
Účelem této otázky bylo zjistit jakou měrou ovlivnila ekonomická krize fungování českých exportérů služeb. Nadpoloviční část respondentů odpověděla, že krize je do značné míry ovlivnila.

Hospodářská krize je současné téma, které se promítlo do života jednotlivce, firem, ale i zemí. Samostatnou kapitolou jsou dopady finanční krize na Českou republiku, do vývoje nejen makroekonomických ukazatelů – růstu HDP, zaměstnanosti, inflace, do vývoje realitního trhu, přijetí společné měny euro apod..

Její počátek v roce 2008 nezasáhl pouze těžký průmysl, jako například strojírenství a hutnictví, ale i firmy podnikající v oboru služeb, konkrétně v oboru cestovního ruchu a dopravy.

Otázka č. 10: Můžete celkově říci, zda se Vaší firmě daří lépe po vstupu České republiky do Evropské unie?

Graf č. 12: Spokojenost českých exportérů služeb se vstupem České republiky do EU

Zdroj: vlastní zkoumání, 2010

Tabulka č. 16: Spokojenost českých exportérů služeb se vstupem České republiky do EU v závislosti na jejich oborech

	obor	absolutní	relativní
Ano	Cestovní ruch	9	24,0%
	Doprava	12	31,5%
	Stavebnictví	7	18,5%
	Pojišťovnictví	1	2,5%
	Finanční služby	3	8,0%
	Ostatní služby	6	15,5%

Ne	Cestovní ruch	3	15,5%
	Doprava	9	47,5%
	Stavebnictví	1	5,0%
	Pojišťovnictví	0	0,0%
	Finanční služby	1	5,5%
	Ostatní služby	5	26,5%

Zdroj: vlastní zkoumání, 2010

Účelem této otázky bylo zjistit, zda jsou dotazované firmy celkově spokojeny ze vstupem České republiky do Evropské unie.

Zhruba dvě třetiny oslovených firem potvrdily, že se vstupem České republiky do EU jsou plně spokojeny. Evropská unie jim otevřela nové možnosti jako vstup na

další evropské trhy bez jakékoli omezení, výhodu jednotné měny, možnost spolupráce s firmami vyspělého západu či možnost využití fondů EU.

Naopak záporným faktorem, který zapříčil, že firmy nejsou spokojeny se vstupem České republiky do EU, je zajisté složitost a vysoké požadavky evropské legislativy na fungování těchto firem.

Otázka č. 11: Jak dlouho působí Vaše firma na českém trhu?

Tabulka č. 17: Působení dotazovaných firem na českém trhu

	absolutní	relativní
Méně než 1 rok	0	0,0%
1 - 5 let	10	18,0%
5 - 10 let	14	25,0%
10 - 20 let	26	46,0%
20 a více	7	12,0%

Zdroj: vlastní zkoumání, 2010

Tato otázka plní funkci zjišťovací. Podává informaci o působení firem na českém trhu. Z výše uvedeného grafu je patrné, že největší část respondentů působí na trhu 10 – 20 let, nejméně bylo naopak firem s dobou působení menší než jeden rok. Logicky lze tvrdit, že firmy z delší působností na českém trhu pronikají mnohem dříve než firmy nově založené. Uvedená skutečnost je pravděpodobně dána nedostatkem kapitálu těchto firem.

Otázka č. 12: Velikost firmy podle počtu zaměstnanců

Tabulka č. 18: Velikost dotazovaných firem podle počtu zaměstnanců

	absolutní	relativní
1 – 10	12	21,0%
11 - 50	20	35,0%
51 - 250	16	28,0%
251 - 1000	7	12,0%
1001 a více	2	4,0%

Zdroj: vlastní zkoumání, 2010

Největší počet dotazovaných firem je tvořen malými a středními podniky s počtem zaměstnanců mezi 11 – 50 a podniky s počtem zaměstnanců mezi 51 – 250. Naopak nejméně respondentů bylo z firem s počtem zaměstnanců 1001 a více. Na první pohled je vidět, že malým a středním podnikům nevadí šířit své informace, a proto spolupráce s nimi byla mnohem snazší.

Otázka č. 13: Výše ročního obratu

Tabulka č. 19: Výše ročního obratu dotazovaných firem (v mil. Kč)

	absolutní	relativní
0 - 10	7	12,0%
11 - 100	23	40,0%
101 - 500	14	25,0%
501 - 1000	10	17,5%
1001 a více	3	5,5%

Zdroj: vlastní zkoumání, 2010

Největší část dotazovaných firem byla tvořena exportéry s ročním obratem mezi 11 – 100 milióny korun. Druhá největší část je složena z firem s obratem od 101 – 500 miliónů korun. Nejmenší část tvoří podniky s obratem přesahujícím jednu miliardu korun.

U firem s ročním obratem jedné miliardy korun a více se projevila neochota poskytovat jakékoliv informace o hospodaření. Tento fakt je dán snahou nepřipravovat už tak vysoké konkurenci jakoukoliv výhodu na trhu.

Otázka č. 14: Předmět podnikání

Tabulka č. 20: Předmět podnikání dotazovaných firem

	absolutní	relativní
Ostatní služby	11	19,5%
Finanční služby	3	5,0%
Pojišťovnictví	1	1,5%
Stavebnictví	8	14,0%
Doprava	21	37,0%
Cestovní ruch	13	23,0%

Zdroj: vlastní zkoumání, 2010

Z absolutního počtu vyplněných dotazníků tvoří největší část dopravci. Na druhém místě jsou firmy z oboru cestovního ruchu a firmy poskytující ostatní služby. Nejméně dotazníků bylo obdrženo od pojišťoven.

Tabulka č. 21: Míra návratnosti dotazníků

	Počet vyplněných dotazníků	Velikost vzorku	Počet vyplněných dotazníků / velikost vzorku
Ostatní služby	11	100	11,0%
Finanční služby	3	50	6,0%
Pojišťovnictví	1	50	2,0%
Stavebnictví	8	100	8,0%
Doprava	21	250	8,5%
Cestovní ruch	13	150	9,0%
Celkem	57	700	7,5%

Zdroj: vlastní zkoumání, 2010

Výše uvedená tabulka udává míru návratnosti vyplněných dotazníků od firem v jednotlivých oborech. Největší návratnosti byla sledována od firem v oboru ostatních služeb (11%), na druhém místě firmy v oboru cestovní ruch (9%) a dopravci (8,5%).

Nejmenší míra návratnosti byla zaznamenána v oboru pojišťovnictví (2%). Tento fakt je způsoben zákazem šíření veškerých informací o hospodaření ze strany pojišťoven a ostatních poskytovatelů finančních služeb.

Navzdory konfliktům, do kterých jsem se dostal s dotazovanými firmami se mi podařilo docílit konečné míry návratnosti 7,5%, což je výborný výsledek.

4.2. Služby České republiky ve srovnání se státy EU

Cílem druhé části vlastní práce bylo zjistit, jak si služby v České republice stojí oproti službám v zemích Evropské unie a ve světě. Konkrétně se jedná o porovnání terciárního sektoru na celkovou hrubou přidanou hodnotu, podíl zaměstnanců ve službách, způsoby dopravy na dovolenou turistů a srovnání využití telekomunikačních sítí.

4.2.1. Podíl terciárního sektoru na hrubé přidané hodnotě České republiky ve srovnání s vybranými zeměmi EU

Hrubá přidaná hodnota představuje nově vytvořenou hodnotu, kterou získávají institucionální jednotky z používání svých výrobních kapacit. Vypočítá se jako rozdíl mezi celkovou produkcí, oceněnou v základních cenách a mezispotřebou, oceněnou v kupních cenách. Jde tedy o makroekonomický ukazatel vyjadřující hrubý domácí produkt bez daní a dotací na produkty.

Podíl terciárního sektoru na hrubé přidané hodnotě zkoumá, jakou měrou se podílí terciární sektor, zahrnující veškeré služby produkované v dané zemi, na hrubé přidané hodnotě. Tento ukazatel svědčí o vyspělosti ekonomiky.

Tabulka č. 22: Podíl terciárního sektoru na hrubé přidané hodnotě ve vybraných zemích EU v roce 1995 - 2008 (v %)

Země	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
EU 27	67,4	69,6	70,2	71,0	71,7	71,6	71,9	71,7	71,6	71,7
Eurozóna 15	67,9	70,0	70,6	71,4	72,1	72,2	72,5	72,3	72,3	72,5
v tom:										
Belgie	70,1	71,5	72,6	73,3	74,1	74,4	75,1	75,0	75,3	76,1
Česká republika	56,7	58,0	58,2	59,9	61,0	58,1	59,1	59,3	59,1	59,9
Dánsko	71,4	70,5	71,3	72,3	73,1	73,4	73,1	72,6	73,0	73,2
Francie	72,1	74,3	74,7	75,4	76,3	76,6	77,1	77,5	77,4	77,6
Itálie	66,4	68,7	69,3	69,7	70,4	70,5	71,0	70,6	70,4	71,0
Lucembursko	77,2	81,0	80,7	80,9	81,4	81,7	82,9	83,8	83,6	84,3
Německo	66,6	68,5	68,9	69,7	70,3	69,7	70,0	69,2	68,9	69,2
Nizozemsko	69,1	72,5	72,8	73,6	73,7	74,1	73,8	73,2	73,4	72,8
Rakousko	66,6	67,2	67,6	68,4	68,6	68,6	68,9	68,7	67,9	67,6
Slovensko	56,3	59,2	60,4	60,9	60,5	59,3	59,8	57,4	57,8	58,9
Spojené království	67,1	71,7	72,8	74,1	75,2	75,5	75,8	75,7	76,1	75,5
Ostatní země										
Norsko	62,8	56,0	58,0	60,3	60,8	58,5	55,6	53,6	56,3	52,9
Island	60,6	65,1	63,8	66,4	68,9	69,2	69,7	67,6	68,6	68,8
Spojené státy	72,2	74,5	75,9	76,5	76,7	76,6	-	-	-	-
Švýcarsko	67,6	71,1	70,8	71,4	71,8	72,0	71,5	71,2	71,2	70,6
Turecko	52,5	59,2	62,1	60,8	60,8	61,3	61,4	62,4	63,7	64,4

Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/0500450640/\\$File/1607090807.pdf](http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/0500450640/$File/1607090807.pdf);
26.3.2010

Celkový podíl služeb na hrubé přidané hodnotě v České republice má již od roku 1995 mírně rostoucí tendenci. Po vstupu České republiky do Evropské unie nebyl pro vývoj služeb nijak zvlášť významný i přesto, že se českým firmám, poskytující služby, otevřely nové trhy s volným pohybem osob, zboží, služeb a kapitálu a došlo také k odstranění veškerých celních bariér. Tento fakt je také zapříčiněn vysokou konkurencí ze zahraničí a náročnou evropskou legislativou.

Oproti celkové podílu služeb na hrubé přidané hodnotě celé Evropské unie naše země zaostává zhruba o 12%. Spolu se Slovenskou republikou tedy zaujímá Česká republika jednu s posledních příček. Nejlépe se v tomto ukazateli daří Lucembursku, které je také jedním ze zemí s nejvyšším HDP na hlavu. Nejhůře pak Norsku, který však členem EU není.

4.2.2. Podíl zaměstnanců ve službách České republiky ve srovnání s vybranými zeměmi EU

Podíl zaměstnanců v terciérním sektoru udává, jakou částí se podílí celková pracovní síla v dané zemi v oboru služeb. Ukazatel také uvádí, do jaké míry je stát vyspělý. Jak je již známo, země s vysokým podílem HDP na obyvatele mají podíl zaměstnanců ve sféře služeb až dvoutřetinový z celkového počtu aktivně pracujících občanů. Naopak u zemí rozvojových tvoří pracovníci velkou část v sektoru primárním.

Tabulka č. 23: Struktura zaměstnanců dle sektorů ve vybraných zemích EU v roce 1995 – 2008 (v %)

Země	Zemědělství				Průmysl				Služby			
	1995	2000	2007	2008	1995	2000	2007	2008	1995	2000	2007	2008
EU 27	8,5	7,2	5,8	5,7	28,6	26,9	25,1	24,9	62,9	65,9	69,1	69,4
Eurozóna 15	5,8	4,8	3,9	3,9	28,8	27	25	24,6	65,5	68,2	71,1	71,6
v tom:												
Belgie	2,8	2,3	1,9	1,8	24,5	22,7	20,1	19,9	72,7	75	78	78,3
Bulharsko	22,5	24,4	19,7	19,3	31,3	27,6	28,3	28,3	46,2	48,1	52	52,5
Česká republika	6,4	4,8	3,6	3,5	40,5	39,1	38,1	38	53,1	56	58,3	58,5
Dánsko	4,3	3,5	2,9	2,9	24,6	23	20,9	20,8	71,1	73,6	76,3	76,3
Francie	4,6	3,9	3,3	-	23,8	21,9	20,1	-	71,6	74,2	76,6	-
Itálie	6	4,8	4	3,9	30,9	29,4	28,6	28,2	63,1	65,8	67,4	67,9
Lucembursko	2,1	1,5	1,6	1,5	27,5	23,1	22,3	21,8	70,4	75,4	76,1	76,7
Německo	2,9	2,4	2,1	2,1	32,6	28,9	25,5	25,4	64,6	68,7	72,4	72,5
Nizozemsko	4	3,4	3	2,9	21	19,4	16,9	16,9	75	77,1	80,1	80,2
Rakousko	9,4	7,9	5,4	5,2	27,6	25,5	24	23,9	63	66,6	70,6	70,8
Slovensko	9	5,7	3,6	3,6	37,1	34,8	34,3	34,4	53,9	59,4	62,1	62
Spojené království	2	1,6	1,4	1,5	23,3	21,3	17,8	17,7	74,6	77,1	80,7	80,7
Ostatní země												
Japonsko	7,2	6,4	-	-	32,1	30	-	-	60,8	63,7	-	-
Norsko	5,1	4,1	2,9	2,8	21,7	21	21	20,9	73,2	74,9	76,1	76,3

Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/0500450606/\\$File/1607090316.pdf](http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/0500450606/$File/1607090316.pdf);
26. 3. 2010

Struktura zaměstnanosti v jednotlivých sektorech se od roku 1995 výrazně změnila. Téměř o 3% ubylo zaměstnanců v primární sféře během posledních 13 let, což je dáno útlumem českého zemědělství na úkor levnějších plodin ze zahraničí. Další úbytek byl zaznamenán ve sféře průmyslu. Naopak v terciéru byl zachycen rapidní

nárůst. Za tuto skutečnost může česká ekonomika poděkovat Evropské unii, která zapříčinila vstup zahraničních firem v oboru služeb na český trh. Konkrétně příchod nových firem v oboru pojišťovnictví, cestovního ruchu a dopravy.

Oproti evropské sedmadvacítce zaostává sektor služeb v České republice o více než 11%. Naopak ve sféře sekundárním má Česká republika náskok. Co se týče sféry primární, útlum českých zemědělců zapříčinilo téměř vyhlazení tohoto sektoru.

První příčku v největším podílu zaměstnanců v sektoru služeb zaujímá Spojené království, které mírně překročilo 80% hranici. Není se také čemu divit. Tato země byla jednou z největší koloniálních velmocí a v současné době tvoří hlavní dopravní spojkou mezi Evropským a Americkým kontinentem. Naopak zemí s nejnižším podílem zaměstnanců ve službách je nedávno nově přijatý člen Evropské unie Bulharsko s nadpolovičním procentem všech aktivně pracujících občanů.

4.2.3. Analýza vybrané dopravy na dovolenou turisty z České republiky v porovnání s některými zeměmi EU

Způsob dopravy turistů na dovolenou určuje, jaké dopravní prostředky nejčastěji používají turisté při cestě na zahraniční dovolenou. V úvahu připadá pět nejpoužívanějších způsobů přepravy: letecká, námořní, vlaková, autobusová a osobní doprava.

Státy, patřící mezi opravdu vyspělé, se snaží v oboru dopravy co nejméně znečišťovat životní prostředí, tudíž využívají ekologičtější dopravu než ve státech rozvojových, a používají převážně hromadnou dopravu. Dále se také snaží, co nejméně využívat neobnovitelné zdroje přírody, jako je ropa a plyn. Z tohoto důvodu využívají k dopravě převážně elektrickou energii nebo takové druhy paliv, které je možno neustále obnovovat.

Tabulka č. 24: Způsob dopravy na dovolenou ve vybraných zemích EU v roce 2008

(v %)

Země	Letecky	Po moři	Pozemní doprava			
			Vlak	Autobus	Osobní vozidlo	Ostatní
EU 27						
Česká republika	15,9	0,0	9,6	21,3	68,3	0,9
Dánsko	44,6	1,8	10,2	11,4	78,2	0,2
Francie	11,2	0,8	14,8	2,2	82,6	0,4
Irsko	72,7	3,4	7,4	7,4	87,0	1,2
Itálie	20,1	6,3	10,0	6,5	83,3	0,2
Lotyšsko	48,1	0,6	23,1	64,1	41,9	0,9
Lucembursko	39,2	0,9	8,1	7,2	84,7	0,0
Německo	26,7	1,5	13,7	9,5	76,8	-
Nizozemsko	27,5	1,2	5,2	6,4	87,8	0,6
Řecko	12,0	18,0	2,6	15,9	80,7	0,9
Slovensko	20,9	0,1	11,7	28,7	59,0	0,6
Slovinsko	11,0	1,4	2,7	7,0	90,2	-
Spojené království	56,1	6,4	15,0	9,1	81,0	0,9
Ostatní země						
Norsko	49,8	3,8	45,5			

Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/05004505E2/\\$File/1607090601.pdf](http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/05004505E2/$File/1607090601.pdf);
26. 3. 2010

Turisté z České republiky, cestující na dovolenou do zahraničí, využívají z největší části dopravu osobními vozidly. Tato skutečnost je dána tím, že češi dávají přednost rychlosti a pohodlí osobních vozidel i za cenu stále dražších pohonných hmot. Oproti ostatním zemím Evropské unie používají leteckou dopravu jenom zřídka. Hlavním důvodem je špatná letecká infrastruktura v České republice. Jediné větší letiště, schopné dopravit turisty do vzdálenějších zemí, se nachází v Praze. Námořní dopravu nemůžeme brát v úvahu z toho důvodu, že Česká republika je vnitrozemský stát. Naopak je u nás velmi rozšířená autobusová doprava a to z důvodu nízkých cen jejich využití.

Ze zemí Evropské unie leteckou dopravu nejvíce používá Irsko, které je od evropského kontinentu nejvíce vzdáleným ostrovním státem. Námořní doprava je nejvíce rozšířena v Řecku. Tvoří tam téměř jednu pětinu. Vlaky a autobusy se nejvíce používají v Lotyšsku a osobní automobily ve Slovinsku.

4.2.4. Analýza stavu telekomunikačních sítí České republiky ve srovnání s vybranými zeměmi EU

Ukazatel, vyjadřující využití telekomunikačních sítí občanů v daném státě, podává informace o tom, jakým způsobem jsou obyvatelé mobilní, nebo-li kolik vlastní telefonních přístrojů.

Ve vyspělých zemích překračuje hodnota až jeden a půl násobku všech obyvatel. Množství mobilních telefonů dalece přesahuje 100% hranici. Internet užívají téměř všechny firmy a dvě třetiny domácností.

Tabulka č. 25: Počet telefonních účastníků ve vybraných zemích EU v roce 2008 (na 100 obyvatel)

Země	Pevné telefonní linky	Pořadí v Evropě	Účastníci mobilní sítě	Pořadí v Evropě	Uživatelé internetu	Pořadí v Evropě
EU 27						
Belgie	42,1	17.	111,6	24.	68,9	12.
Česká republika	21,9	31.	133,5	7.	58,4	19.
Dánsko	45,6	12.	125,7	13.	83,9	4.
Estonsko	37,1	21.	188,2	1.	66,2	14.
Francie	56,4	6.	93,5	31.	68,2	13.
Irsko	49,7	11.	120,7	17.	62,5	16.
Itálie	35,7	22.	151,6	2.	41,9	27.
Litva	23,6	29.	151,2	3.	55,0	22.
Lucembursko	54,2	8.	147,1	4.	80,5	7.
Německo	62,5	2.	128,3	11.	75,3	10.
Nizozemsko	44,3	15.	124,8	14.	86,6	3.
Rakousko	39,4	19.	129,7	9.	71,2	11.
Rumunsko	23,6	30.	114,5	22.	29,0	32.
Řecko	53,7	9.	123,9	15.	43,5	26.
Slovensko	20,3	32.	102,2	27.	66,1	15.
Slovinsko	50,1	10.	102,0	28.	55,9	21.
Spojené království	54,2	7.	126,3	12.	76,2	9.
Švédsko	57,8	5.	118,3	18.	87,8	2.
Ostatní země						
Island	61,3	6.	108,6	26.	90,6	1.
Norsko	39,8	18.	110,2	25.	82,6	6.
Švýcarsko	64,1	1.	118,0	19.	77,0	8.

Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/0500450639/\\$File/1607090625.pdf](http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/0500450639/$File/1607090625.pdf);
26. 3. 2010

Počet mobilních telefonů, vlastněných občany České republiky, přesahuje až o jednu třetinu počet obyvatel celé země. Tento fakt je dán konkurenčním bojem tří

největších telefonních operátorů: T-mobile, Vodafone a O₂, kteří se snaží získat na svou stranu co nejvíce zákazníků. Snaží se nabídnout svým klientům co nejlevnější tarify. Netýká se to pouze mobilních telefonů, ale také internetových služeb. Čeští občané vlastní téměř nejvíce mobilních telefonů z celé Evropské unie. V dnešní době není možné si život bez telekomunikací představit.

Nejvyšší podíl mobilních telefonů na občana je v Estonsku a to 1,88 na občana. Internet je nejvíce využíván na Islandu zhruba 90ti procenty všech občanů.

4.3. Návrhy na zlepšení

České firmy, vyvážející své služby do zahraničí, jsou po vstupu České republiky do Evropské unie silně ovlivněny náročností Evropské legislativy, o které však nejsou plně informovány. Možností, jak exportéry lépe seznámit s legislativou, je využít informační oddělení v každém větším městě České republiky, nahlédnout do již existujících internetových serverů v českém jazyce (např. ISAP), popř. založit nové online webové stránky, kde by bylo možno firmám pomoci s řešením jejich konfliktů s evropskými zákony. Jediným problémem je zvolit takovou cestu, aby se k těmto firmám dostaly co nejdříve a v co největším rozsahu. Jednou z možných propagací by bylo využití internetu.

Jak bylo zjištěno v dotazníkovém šetření, velká část exportérů služeb doposud nevyužívá fondy Evropské unie. Problém je dán neinformovaností firem o možnosti čerpání evropských dotací, jako např.: Fond na podporu regionálního rozvoje (ERDF), Evropský sociální fond (ESF), Operační program podnikání a inovace (OPPI) a mnoho dalších. Možností, jak tento problém vyřešit, by bylo opět využití informačních středisek v každém větším městě, případně internetových serverů, kde by bylo možné získat online informace od expertů, týkající se Evropských fondů. Finance, čerpané z dotací, mohou pomoci českým exportérům vyrovnat ztráty z odeznívající ekonomické krize.

5. ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo analyzovat zahraniční obchod České republiky se službami. Dílčím cílem bylo vymezení rozdíly tohoto obchodu před vstupem a po vstupu do Evropské unie a zjistit změny v rámci celosvětového měřítka.

Podniky, vyvážející služby do zahraničí, jsou nezbytnou součástí efektivního fungování tržního hospodářství České republiky a přispívají k jeho rovnováze. Existence těchto podniků na tuzemském trhu je však po vstupu České republiky do Evropské unie ohrožena silnou konkurencí ze zahraničí, především ze západních zemí. Proto je jedinou možností s těmito firmami spolupracovat a snažit se jim přizpůsobit. Této skutečnosti nasvědčuje také to, že většina dotazovaných firem vyváží své služby pouze do zemí Evropské unie. Po vstupu České republiky pronikly na další evropské trhy a zaznamenaly tak zvýšení jejich obrátu a změnu struktury vyvážených služeb.

První hypotézou, ze které tato práce vychází, bylo zjistit, zda se po vstupu České republiky do Evropské unie změnila struktura zahraničního obchodu se službami. Jak je již uvedeno výše, tato hypotéza se potvrdila.

Po vstupu České republiky do Evropské unie zažívá celkově český zahraniční obchod výrazný vzestup. Sektor služeb nezaznamenává v poslední době pouze nárůst na tuzemském trhu, ale také na celkovém zahraničním obchodě. Tato skutečnost nasvědčuje tomu, že Česká republika byla v nedávné době označena jako země s rozvinutou tržní ekonomikou.

Další hypotéza měla za úkol zjistit, zda roste podíl obchodu se službami na celkovém zahraničním obchodě České republiky. Na základě předešlých informací lze také konstatovat, že i tato hypotéza se potvrdila.

Evropská unie sebou nese určitá závazná pravidla, která přináší pro tyto exportéry služeb výhody i nevýhody. Největší výhodou pro tyto firmy je využití jednotného vnitřního trhu, který umožňuje volný pohyb osob, zboží, služeb, kapitálu a zrušení veškerých celních omezení včetně kontrol na hranicích. Další velkou výhodou, jenž může potvrdit téměř každý exportér služeb, je jednotná měna Euro. I přesto, že Česká republika doposud nepřijala platidlo Evropské unie Euro, zahraniční

poskytovatelé služeb v něm vidí výhodu v podobě zjednodušení placení v rámci celé Evropské unie s pevným kurzem.

Každá výhoda sebou také přináší určité nevýhody. Tou největší nevýhodou, které se musely přizpůsobit všechny firmy po začlenění České republiky do Evropské unie, bylo přijetí náročné evropské legislativy. Zákony, normy a předpisy byly doposud pro české exportéry neznámé a ve srovnání se západními zeměmi na vysoké úrovni. Aby těchto překážek nebylo málo, museli se čeští exportéři po vstupu do Evropské unie doslova „poprat“ s konkurenčními firmami z vyspělejších západních zemí Evropské unie a z východních zemí, ležící mimo Evropu jako je například Čína.

Náročná legislativa sebou přináší i určitý optimismus pro malé a střední podnikání v podobě možnosti čerpání evropských fondů. Fondy pomáhají realizovat projekty českých exportérů, které by nebyli sami schopni zaplatit ze svých příjmů. Týkají se převážně projektů, spojených se zavedením trvale udržitelného rozvoje pro budoucí generaci. Bohužel však nejsou tyto fondy natolik přístupné pro české exportéry, jako je tomu v jiných zemích Evropské unie a to z převážně důvodu neinformovanosti těchto subjektů..

V poslední době se často hovoří o pomalu odeznívající hospodářské krizi nejen v České republice, ale také v celém světě, která zapříčinila krach i největším firmám v oboru poskytování služeb. Českým exportérům se tento ekonomický pokles bohužel také nevyhnul a zpomalil dočasně rozvoj terciérního sektoru.

Poslední pracovní hypotézou, o kterou se tato práce opírala, bylo zjistit, zda světová ekonomická krize utlumila export služeb České republiky do zahraničí. I u této hypotézy se dá říci, že se potvrdila.

Z výše zmíněného vyplývá, že čeští exportéři služeb jsou se vstupem České republiky do Evropské unie spokojeni.

6. SUMMARY

The aim of this thesis was to analyze the foreign trade of the Czech Republic in services. The operational objective was to define the differences of the trade before and after joining the European Union and to detect changes in the global scale.

Companies, exporting services abroad are an essential part of the effective functioning of market economy of the Czech Republic and contribute to its equilibrium. The existence of these firms on the domestic market is after the Czech Republic into the European Union threatened by strong competition from abroad, mainly from Western countries. Therefore the only possibility is to work with these companies.

Membership in European Union involves some mandatory rules, which provides services for those exporters advantages and disadvantages. The biggest advantage for these firms is to use a single internal market, which is given by the free movement of persons, goods, services, capital, and abolishing all customs restrictions, including border controls. Another big advantage, which can confirm nearly every exporter of services, the single currency Euro.

Any advantage you also presents certain disadvantages. The greatest disadvantage that all firms had to adapt to the integration of the Czech Republic into the European Union, it was difficult to adopt European legislation. These laws, rules and regulations have so far been unknown for Czech exporters, and in comparison with Western countries at a high level. Demanding legislation also bring some optimism for small and medium enterprises in the form of options drawing on European funds. These funds help to implement projects of Czech exporters, which would not themselves be able to pay his income. Mainly relates to the projects associated with the introduction of sustainable development for future generations. Unfortunately, these are not enough funds available for Czech exporters, as is the case in other European Union countries.

In recent years, frequently speaks of ending the economic crisis in the Czech Republic but also throughout the world, which caused the collapse of the biggest

companies in the sector service delivery. Czech exporters to the economic downturn, unfortunately, also escaped.

The above shows that Czech exporters of services are the Czech Republic joined the European Union's extremely happy.

7. POUŽITÉ ZDROJE

7. 1. Literární zdroje

- ČERNOHLÁVKOVÁ, E., BÖHM, A., KRČOVÁ, M., SATO, A., ŽABŽA, J. *Finanční strategie v mezinárodním podnikání*. 1. vyd. PRAHA: VŠE v Praze, 2000. 192 s. ISBN 80-245-0055-8
- ŠKODOVÁ PARMOVÁ, D. *Historický vývoj vybraných odvětví hospodářství ČR a jeho dopady na její úlohu v integračním procesu v Evropě*. 1. vyd. ČESKÉ BUDĚJOVICE: ZF JU, 2006. 184 s. ISBN 80-7040-886-3
- MARKOVÁ, J. *Mezinárodní měnové instituce*. 1. vyd. PRAHA: Nakladatelství Oeconomica, 2002. 251 s. ISBN 80-245-0431-6
- POUZAROVÁ, I. *Mezinárodní obchod*. 1. vyd. ČESKÉ BUDĚJOVICE: ZF JU, 1998. 141 s. ISBN 80-7040-303-9
- MIROSLAVA ZAMYKALOVÁ, *Mezinárodní obchodní jednání*. 1. vyd. PRAHA: Professional Publishing, 2003. 170 s. ISBN 80-89419-28-2
- MACHKOVÁ, H., ČERNOHLÁVKOVÁ, E., SATO, A. *Mezinárodní obchodní operace*. 3. vyd. PRAHA: Grada Publishing, 2003. 230 s. ISBN 80-247-0686-5
- JANÁTKA, F., HÁNDL, J., NOVÁK, R. *Obchodní operace ve vývozu a dovozu*. 1. vyd. PRAHA: CODEX Bohemia, 1999. 408 s. ISBN 80-85963-94-9
- NEŠVERA, V., KUBIŠTA, V., *Postavení České republiky v mezinárodním obchodě*, 1. vyd. PRAHA: VŠE v Praze, 2001. 49 s. ISBN 80-245-0168-6

- BOHÁČOVÁ, I., HRABÁNKOVÁ, M. *Strukturální politika Evropské unie*. 1. vyd. PRAHA: C. H. Beck, 2009. 188 s. ISBN 978-80-7400-111-6
- NEŠVERA, V., KUBIŠTA, V., *Struktura zahraničního obchodu České republiky*, 1. vyd. PRAHA: VŠE v Praze, 2002. 34 s. ISBN 80-245-0437-5
- PLCHOVÁ, B., ŽAMBERSKÝ, P., HAMARNEHOVÁ, I., TAUŠE, J., *Zahraníční ekonomické vztahy České republiky*, 1. vyd. PRAHA: VŠE v Praze, 2003. 161 s. ISBN 80-245-0608-4
- DVOŘÁK, P. *Základy mezinárodní obchodní politiky*, 1. vyd. PRAHA: VŠE v Praze, 2000. 221 s. ISBN 80-7079-658-8
- TICHÁ, L. *Vnější obchodní vztahy ČR*. 1. vyd. ČESKÉ BUDĚJOVICE: EF JU, 2007. 167 s. ISBN 978-80-7394-015-7

7. 2. Internetové zdroje

- www.mpo.cz
- www.businnesinfo.cz
- www.csu.cz
- www.google.com
- www.firmy.cz

8. PŘÍLOHY

Příloha č.1: Dotazník

Příloha č. 1: Dotazník

Dobrý den,

Jmenuji se Lukáš Bláha a jsem studentem 3. ročníku Ekonomické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

Chtěl bych Vás požádat o vyplnění krátkého anonymního dotazníku, jehož vyhodnocení bude součástí mé bakalářské práce.

Pokud máte zájem o výsledky mého projektu, napište svůj mail do poznámek.

Děkuji.

1. Vyvážíte své služby do zahraničí?

(pokud zvolíte odpověď ne, děkuji za Vaši spolupráce, dotazník není určen Vám)

- ano
- ne

2. Kam jsou Vaše služby nejčastěji směřovány?

- pouze do zemí EU
- do zemí EU i mimo ně
- pouze mimo EU

3. Vstoupila Vaše firma na další zahraniční trhy po vstupu České republiky do EU?

- ano
- ne

4. Zaznamenala Vaše firma nárůst poskytovaných služeb po vstupu České republiky do EU?

- ano
- spíše ano
- spíše ne
- ne

5. Co je pro Vás z hlediska vstupu České republiky do EU nejpřínosnější?

(více možností)

- jednotná měna Euro
- jednotný vnitřní trh
- legislativa EU

- čerpání prostředků z fondů EU
- ostatní

6. Co je naopak pro Vás největší hrozbou po vstupu České republiky do EU?

(více možností)

- konkurence ze zahraničí
- náročná legislativa EU
- ztráta výhody nižších cen
- ostatní

7. Jaké změny by Vaše firma uvítala v legislativě EU?

(volná odpověď)

8. Využíváte nějakou formu státní podpory, popř. fondy Evropské unie?

- ano
- ne

9. Ovlivnila ekonomická krize fungování Vaší firmy?

- ano
- spíše ano
- spíše ne
- ne

10. Můžete celkově říci, zda se Vaší firmě daří lépe po vstupu České republiky do EU?

- ano
- ne

11. Jak dlouho působí Vaše firma na českém trhu?

- méně než 1 rok
- 1 – 5 let
- 5 – 10 let
- 10 – 20 let
- 20 a více

12. Velikost firmy podle počtu zaměstnanců:

- 1-10
- 11-50
- 51-250
- 251-1000

- 1001 a více

13. Výše ročního obratu:

- 0-10 mil. Kč
- 11-100 mil. Kč
- 101-500 mil. Kč
- 501-1000 mil. Kč
- 1001 a více

14. Předmět podnikání:

- cestovní ruch
- doprava
- stavebnictví
- pojišťovnictví
- finanční služby
- ostatní služby